

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK BİLİM DALI**

**İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME ÖĞRENCİLERİNDE
SİBER ZORBALIĞIN YAYGINLIĞI**

Berna ÇETİNKAYA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Nurten SARGIN

Konya – 2010

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME ÖĞRENCİLERİNDE
SİBER ZORBALIĞIN YAYGINLIĞI

Berna ÇETİNKAYA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Nurten SARGIN

Konya – 2010

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Berna ÇETİNKAYA		
	Numarası	075216051006		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri/Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
	Tezin Adı	İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME ÖĞRENCİLERİNDE SİBER ZORBALIĞIN YAYGINLIĞI		

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Bernis ÇETINKAYA	
	Numarası	075216031006	
	Ana Bilim / Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Nurten SARGIN	
Tezin Adı	İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME ÖĞRENCİLERİNDE SİBER ZORBALIKIN YAYGINLIĞI		

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan ^{ilköğretim II. kademe öğrencilerinde} başlıklı bu çalışma ^{S. Bernis-Çetinkaya} ..15.../..06.../2010.. tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda ^{Yayınlanmıştır} oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı

Danışman ve Üyeler

İmza

Yrd. Doç. Dr. Nurten SARGIN
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin İZGAR
Yrd. Doç. Dr. Abdullah SİRÜCÜ

[Handwritten signatures]

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimime başladığım günden bu yana bana olan güveni, inancı, öğrettikleri ve beni çalışmaya güdülediği için, her zaman yanımda olduğunu bildiğim sevgisi ve en önemlisi de bu sevgisini bana gerçekten hissettirdiği için tez danışmanlığımı yürüten sevgili hocam Yrd. Doç. Dr. Nurten SARGIN'a hem kişisel hem de mesleki gelişimime yaptığı katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca beni destekleyen, bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan tüm bölüm hocalarıma teşekkür ederim.

Gerek ders gerekse tez dönemimde gece geç saatlere kadar telefonda fikir alışverişi yaptığım, benim yüzümden uykusuz kalan, desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen dostlarım Esra ÇETİN ve Çağrı ÖNEM'e, tez çalışmam sırasında onlarla vakit geçiremediğim için sabır gösteren ve tezimi bitirmem için beni her zaman destekleyen canım arkadaşlarım Arzu PARMAKSIZ ve Burcu UYGUN'a teşekkür ederim.

Tanıştığım günden bu yana bana güvenini ve sevgisini hissettiren, beni yalnız bırakmayıp her konuda destekleyen, iyi ki var dediğim müstakbel eşim Serkan ÇAPRAZ'a yanımda olduğu için teşekkür ederim.

Her koşulda beni destekleyen, eğitimim için hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan ve benimle her zaman gurur duyan, emeklerini hiçbir zaman ödeyemeyeceğim canım aileme ve biricik anneciğime sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin siber zorbalık davranışlarına maruz kalma ve siber zorbalık davranışlarını uygulama yaygınlıklarını ve bu yaygınlığın cinsiyete göre değişimini incelemek ve mevcut durumu ortaya koymaktır.

Araştırma, Konya ili Cihanbeyli ilçesindeki resmi ilköğretim okullarının 6., 7. ve 8. sınıflarında eğitim gören 293'ü kız ve 355'i erkek olmak üzere toplam 648 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada, öğrencilerin maruz kaldıkları ve uyguladıkları siber zorbalık davranışlarının yaygınlığını belirlemek için, araştırmacı tarafından literatüre dayalı olarak hazırlanan, “Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kalma” ve “Siber Zorbalık Davranışlarını Uygulama” anketleri kullanılmıştır. Öğrencilerin internet ve cep telefonu kullanımı ve kişisel niteliklerine ilişkin bilgiler ise yine araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılarak elde edilmiştir. Uygulama sonunda kişisel bilgi formunda yer alan sorular, öğrencilerin maruz kaldıkları ve uyguladıkları siber zorbalık davranışlarının sıklığı, yüzde ve frekansları hesaplanarak tablolar halinde sunulmuştur. Bu sıklığın cinsiyete göre değişimi ise “Ki Kare” yöntemi ile açıklanmıştır.

Araştırma sonucunda öğrencilerin, siber zorbalık davranışlarına maruz kalma ve siber zorbalık davranışlarını uygulama yaygınlığında cinsiyete göre, kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Araştırma bulguları bir bütün olarak incelendiğinde, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla siber zorbalık davranışlarına maruz kaldığı ve daha fazla siber zorbalık davranışlarını uyguladığı tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: İlköğretimde Siber Zorbalık, Siber Zorbalık, Siber Zorbalık Davranışları.

ABSTRACT

The purpose of this study is to investigate the prevalence of the cyberbullying attitudes that secondary school students' apply and are exposed to and to research the variation of this prevalence according to the gender and also to present the current situation.

The research was performed on 293 girls and 355 boys, total 648 students being educated on the 6th, 7th and 8th grades of public schools in the county of Cihanbeyli in Konya. In order to determine the prevalence of the cyberbullying attitudes that students apply and are exposed to, literature based inventories are developed by the researcher, Exposure to Cyberbullying Attitudes Survey, Apply to Cyberbullying Attitudes Survey, were used. Information about students' individual qualities and usage the internet and mobile phone were obtained through "Personal Information Form" developed by the researcher. The questions in the personal information form and the frequency of the cyberbullying attitudes that students apply and are exposed to, were presented as charts and tables at the end of this study using percentage approach. The variation of frequency according to the gender was analyzed with the Chi-square test.

In the result of the study, it is pointed out that there are significant differences between male and female students according to the gender difference in prevalence of the cyberbullying attitudes that students apply and are exposed to. When the research findings are evaluated as a whole, it is determined that male students are exposed to cyberbulling attitudes and practice cyberbulling attitudes more than female students do.

Keywords: Cyberbullying in Elementary Education, Cyberbullying, Cyberbullying Attitudes.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	i
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	1
1.2.Problem Cümlesi	5
1.3.Alt Problemler	5
1.4.Sayıtlar	6
1.5.Sınırlılıklar.....	6
1.6.Araştırmanın Önemi	6
1.7.Tanımlar	7
BÖLÜM II.....	8
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
2.1. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	8
2.1.1. Siber Zorbalık	8
2.1.2. Siber Ortam.....	11
2.1.3. Siber Zorbalık Şekilleri.....	13
2.1.4. Geleneksel Zorbalık.....	15
2.1.5. Geleneksel Ve Siber Zorbalık Arasındaki İlişki	18
2.1.6. Siber Zorbalığın Sonuçları	21
2.1.7. Yetişkin Kontrolü.....	24
2.1.8. Okul Kontrolü	26
2.1.9. Bilgi ve İletişim Araçları Kullanım Sıklığı ve Siber Zorbalık	27
2.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	29

2.2.1. Siber Zorbalık İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	29
2.2.2. Siber Zorbalık İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar.....	33
BÖLÜM III.....	37
YÖNTEM.....	37
3.1. Araştırma Modeli.....	37
3.2. Evren ve Örneklem	37
3.3. Veri Toplama Araçları	39
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	40
3.3.2. Anket.....	40
3.4. Verilerin Toplanması	41
3.5. Verilerin Analizi	41
BÖLÜM IV	43
BULGULAR	43
4.1. Bilgi Toplama Formunda Yer Alan İnternet Ve Cep Telefonu Kullanım Bilgilerine İlişkin Bulgular	43
4.2. Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kalma Sıklığı ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Bulgular.....	48
4.2.1. Cep Telefonu İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kalma Sıklığı ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Bulgular	48
4.2.2. İnternet Aracılığı İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kalma Sıklığı ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Bulgular	50
4.2.3. Forum Siteleri Aracılığı İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kalma Sıklığı ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Bulgular	52
4.2.4. Chat/Sohbet Odaları Aracılığı İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kalma Sıklığı ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Bulgular.....	53
4.3. Siber Zorbalık Davranışlarını Uygulama Sıklığı ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Bulgular	55
4.3.1. Cep Telefonu İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarını Uygulama Sıklığı ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Bulgular	55
4.3.2. İnternet Aracılığı İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarını Uygulama Sıklığı ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Bulgular	56

4.3.3. Forum Siteleri Aracılığı İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarını Uygulama Sıklığı ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Bulgular	61
4.3.4. Chat/Sohbet Odaları Aracılığı İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarını Uygulama Sıklığı ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Bulgular	62
4.4. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kaldıklarında Başvurdukları Çözüm Yollarına İlişkin Bulgular	64
BÖLÜM V	66
TARTIŞMA VE YORUM	66
5.1. Öğrencilerin İnternet ve Cep Telefonu Kullanım Bilgilerine İlişkin Bulguların Tartışılması	66
5.2. Öğrencilerin Maruz Kaldıkları ve Uyguladıkları Siber Zorbalık Davranışlarının Sıklığı ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Bulguların Tartışılması	68
5.3. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kaldıklarında Başvurdukları Çözüm Yollarına İlişkin Bulguların Tartışılması	71
BÖLÜM VI	73
SONUÇ VE ÖNERİLER	73
6.1. Sonuçlar	73
6.2. Öneriler	76
KAYNAKÇA	78
EKLER.....	86
EK-1: Kişisel Bilgi Formu	87
EK-2: Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kalma Anketi	88
EK-3: Siber Zorbalık Davranışlarını Uygulama Anketi	89
EK-4: Anket Uygulama İzni	90
Özgeçmiş	91

TABLOLAR LİSTESİ

<u>Tablo Numarası</u>	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1: Araştırmanın Örneklemine Oluşturan Öğrencilerin Okullara ve Cinsiyetlere Göre Dağılımı.....	38
Tablo 2: Araştırmanın Örneklemine Oluşturan Öğrencilerin Sınıflarına Göre Dağılımı.....	39
Tablo 3: Araştırmanın Örneklemine Oluşturan Öğrencilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	39
Tablo 4: Araştırmanın Örneklemine Oluşturan Öğrencilerin Bilgisayar Sahibi Olmalarına Göre Dağılımı.....	43
Tablo 5: Araştırmanın Örneklemine Oluşturan Öğrencilerden Bilgisayar Sahibi Olanların Kullanım Sürelerine Göre Dağılımı.....	44
Tablo 6: Araştırmanın Örneklemine Oluşturan Öğrencilerin İnternet Kullanımına Göre Dağılımı.....	44
Tablo 7: Araştırmanın Örneklemine Oluşturan Öğrencilerin Kendilerine Ait E-Posta Adresinin Olmasına Göre Dağılımı.....	45
Tablo 8: Araştırmanın Örneklemine Oluşturan Öğrencilerin İnternet Kullanım Amaçlarına Göre Dağılımı.....	45
Tablo 9: Araştırmanın Örneklemine Oluşturan Öğrencilerin İnternet Kullanım Sıklığına Göre Dağılımı.....	46
Tablo 10: Araştırmanın Örneklemine Oluşturan Öğrencilerin İnterneti Günlük Kullanım Sıklıklarına Göre Dağılımı.....	46
Tablo 11: Araştırmanın Örneklemine Oluşturan Öğrencilerin İnternete Bağlandıkları Yerlere Göre Dağılımı.....	47
Tablo 12: Araştırmanın Örneklemine Oluşturan Öğrencilerin Cep Telefonunun Olmasına Göre Dağılımı.....	47
Tablo 13: Cep Telefonu İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kalma Sıklıkları ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Frekans, Yüzde Ve Ki-Kare Analizi Sonuçları.....	49

Tablo 14: İnternet Aracılığı İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kalma Sıklıkları ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Frekans, Yüzde Ve Ki-Kare Analizi Sonuçları.....	51
Tablo 15: Forum Siteleri Aracılığı İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kalma Sıklıkları ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Frekans, Yüzde ve Ki-Kare Analizi Sonuçları.....	52
Tablo 16: Chat/Sohbet Odaları Aracılığı İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kalma Sıklıkları ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Frekans, Yüzde ve Ki-Kare Analizi Sonuçları.....	54
Tablo 17: Cep Telefonu İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarını Uygulama Sıklıkları ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Frekans, Yüzde ve Ki-Kare Analizi Sonuçları.....	56
Tablo 18: İnternet Aracılığı İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarını Uygulama Sıklıkları ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Frekans, Yüzde Ve Ki-Kare Analizi Sonuçları.....	58
Tablo 19: Forum Siteleri Aracılığı İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarını Uygulama Sıklıkları ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Frekans, Yüzde Ve Ki-Kare Analizi Sonuçları.....	62
Tablo 20: Chat/Sohbet Odaları Aracılığı İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarını Uygulama Sıklıkları ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Frekans, Yüzde Ve Ki-Kare Analizi Sonuçları.....	63
Tablo 21: Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına Karşı Başvurdukları Çözüm Yollarına Göre Dağılımı.....	65

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, sayılılar, sınırlılıklar, tanımlar ve araştırmanın önemi üzerinde durulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Çocuklar ve ergenler arasında yaşanan saldırganlık, tarih boyunca var olmuş ve günümüzde de önemli bir problem olarak ortaya çıkmaya devam etmektedir. Bu gruplarda gözlenen saldırganlığın bir boyutunu da zorbalık oluşturmakta ve genelde bu kavram okulda gerçekleşen saldırganlığı tanımlamak için kullanılmaktadır. Zorbalık, “bir öğrencinin bir veya daha fazla öğrenci tarafından tekrar eden biçimde olumsuz davranışlara maruz kalması” olarak tanımlanmaktadır (Olweus, 1994).

Okullarda görülen zorbaca davranışlar, eğitim ortamında önemli bir sorun oluşturmaktadır. Zorbalık, öğrencilerin okul dönemindeki akademik, duygusal ve sosyal gelişimlerini olumsuz bir biçimde etkileyebileceği gibi, bu dönemlerde yaşanabilecek olumsuz deneyimler öğrencilerin yetişkinlik yaşamları boyunca da istenmeyen birçok sorun yaşamalarına neden olabilir (Bilgiç, 2007).

Okul zorbalığı, okul çocuklarının önemli bir bölümünü etkileyen kişisel, sosyal ve eğitsel problem olarak ifade edilmektedir. Bu açıdan okullar, çocuklara güvenli bir çevre oluşturmanın sorumluluğunu taşımaktadır. Bir okul kapsamı içerisinde, bütün öğrencilerin, öğretmenlerin ve yöneticilerin zorbalığın birçok değişik şekilde olabileceğini, ortaya konan bu değişik şekillerin kabul edilemez olduğunu fark etmeleri önemlidir. Aynı zamanda çocukların zorbalık eğilimlerinin ve eğilim tiplerinin bilinmesi, zorbalık problemlerini azaltmak için atılan adımların uygun bir şekilde başarılı olmasında yardımcı olacaktır (Satan, 2006).

Zorbalık, kişisel ve kişiler arası değişkenlerin etkileşiminin bir ürünüdür. Akran grubu, aile, okul ve diğer toplumsal faktörler gibi ekolojik bağlamlar hem bireysel özellikleri etkilemekte, hem de ondan etkilenmektedir. Bu bireysel özelliklerden bir bölümü, yaş, cinsiyet ve ırk/etnik köken gibi değişkenlerdir. Bir bölümü de depresyon, kaygı ve benlik saygısı gibi daha çok psiko-sosyal değişkenlerdir. Zorbalık kişisel, sosyal ve eğitsel bir sorundur (Arıman, 2007).

Zorbalık, hapisane ya da üniversite, iş ortamı gibi her kurumda görülebilmeye karşın, çoğunlukla ilk ve ortaöğretim kurumlarında çalışılmaktadır. Zorbalığın gelişimsel olarak bir risk faktörü olduğuna işaret eden çalışmalar bunun bir nedeni olarak da gösterilebilir (Kapçı, 2004).

Son zamanlardaki bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişmelerin eğitimde sıklıkla kullanılmaya başlanması, bu teknolojilerin gençler tarafından daha yaygın bir şekilde kullanılmasına yol açmış, gençlerin bu teknolojileri sıklıkla kullanmaya başlaması okullarda öğrencilerin göstermiş olduğu zorbalık davranışlarını teknolojiyi kullanarak gerçekleştirmelerine imkân sağlamıştır. Bu yönüyle zorbalıkla ilgili yapılan çalışmalar arasına yeni bir boyut olarak “Siber Zorbalık” kavramı eklenmiştir (Arıcak, 2009; Erdur-Baker ve Kavşut, 2007; Hinduja ve Patchin, 2006; Li, 2005).

Siber zorbalık fiziksel ortamda gerçekleştirilen zorbalık türlerine benzemektedir. Siber zorbalığın genel zorbalıktan ayrılan temel farkı ise internet veya cep telefonu gibi sanal iletişimin gerçekleşebildiği bilgi ve iletişim teknolojilerinin aracı olarak kullanılmasıdır (Arıcak, 2009; Arıcak vd., 2008; Erdur-Baker ve Kavşut, 2007; Topçu, 2008).

Bilgi ve iletişim teknolojileri, internet, insanların her geçen gün artan bilgiye ulaşma, bilgiyi saklama ve paylaşma gereksinimine yanıt vermesi özelliği ile yaşamın vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Ancak, bilgi ve iletişim teknolojilerinin yarattığı imkânların denetimsiz ve yasaksız kullanımı bazı olumsuzlukların doğmasına da neden olmaktadır. Bu olumsuzluklardan bir tanesi de okullarda zaten

önemli bir sorun olan akran zorbalığına yeni bir boyut kazandırmasıdır. Siber zorbalık ya da elektronik zorbalık gibi isimler verilen bu zorbalık türü ülkemizde çok fazla çalışılmamış bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır (Erdur ve Kavşut, 2007).

İnternetin eğitim-öğretim başta olmak üzere pek çok alanda sağladığı yararlar tartışılmazdır. Bununla birlikte her teknolojik gelişmede yaşandığı gibi görünen yararların yanı sıra teknolojinin kötüye kullanılmasından kaynaklanan sorunlar da ortaya çıkmaktadır. İnternet, cep telefonu, kısa mesaj servisi gibi iletişim araçları günlük yaşamı kolaylaştırmalarının yanında kötü niyetli kullanıcıların ellerinde diğer insanlara zarar veren araçlara dönüşmektedir. İsimsiz çağrılar, gizli kimlikle gönderilen yararsız (spam) e-postalar, hakaret ve tehdit içeren, bir kişi ya da grubu karalamak için e-posta ya da kısa mesajlar ile yayılan ses, görüntü ve metinler, virüslü e-postalar, tüm bu zararlı eylemlerin Siber Zorbalık adı altında tanımlanmasına neden olmuştur (Arıcak, 2009).

İnternetteki iletişimin bireyin kimliğini saklamaya olanak vermesi ve iletişimde önemli bir yeri olan sözsüz iletilerin ve kişisel fiziksel özelliklerin algılanmasına olanak tanınamaması nedeniyle iletişim sürecini ve sonuçlarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Bargh ve MacKenna, 2004). Diğer yandan internet, sohbet odaları, e-posta ve web sayfaları çocuklar ve gençlerin uygunsuz materyallere ulaşımını da olanaklı kılmaktadır. İnternet özellikle pornografik sayfalar, şiddet içeren oyunlar, cinsiyet ayrımcılığı ya da ırkçılığı yücelten siteler ile çocuk ve gençler için büyük riskler taşımakla birlikte bağımlılığa da yol açabilmektedir (Berson ve Berson, 2002).

Siber zorbalık, son 10 yılda başta Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada olmak üzere, internet ve online teknolojileri yoğun olarak kullanan ülkelerde baş göstermiş ve hızla yayılan ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle gençler arasında daha fazla görülmesi ve sonuçlarının tahmin edilenden de yıkıcı olması, dikkatlerin kısa sürede bu sorun üzerinde odaklanmasına neden olmuştur. Bugün Amerika Birleşik Devletleri'nde siber zorbalık eylemleri okul başarısızlığından

intihara dek uzanan pek çok sorunun nedenleri arasında sayılmaktadır (Arıca, 2009).

Yurt dışındaki literatüre paralel olarak ülkemizde de son zamanlarda bilgi iletişim teknolojilerinin yaygınlaşması ile birlikte medyaya yansıyan ölüm ve yaralanma ile sonuçlanan şiddet olaylarının olduğu dikkati çekmektedir ("Kızların chat kurşunu", Hürriyet, 31 Ocak 2006; "Chat'te başladı, cinayetle bitti", Hürriyet, 4 Şubat 2006; "Chat kavgası bıçakla bitti", Hürriyet, 24 Ocak 2008). Basında çıkan haberlere paralel olarak, yapılan bir çalışmada da ilköğretim ikinci kademedeki öğrencilerin şiddete yönelik davranışlarının nedenleri arasında son yıllarda yaygınlaşan bilgi ve iletişim teknolojilerinin rolü olduğu, cep telefonları, internet ortamında sohbetler (chat), msn messenger'la öğrencilerin birbirlerine gönderdikleri mesajlarla başlayan tartışmaların daha sonra tenffüslerde veya dışarıda devam ettiği tespit edilmiştir (Erdur-Baker vd., 2006).

Son yıllarda Türkiye'de de hissedilen bu problem eğitim ve psikoloji alanında çalışan bazı uzmanların bu konuya eğilmesine neden olmuştur. Bu konuda gerçekleştirilen birkaç çalışma (Erdur-Baker ve Kavşut, 2007; Arıca vd., 2008; Arıca, 2009; Erdur-Baker vd., 2006; Erdur-Baker, 2010; Topçu ve Erdur-Baker, 2007) siber zorbalığın Türkiye'de de yaşanan bir sorun olduğunu göstermiştir.

Hinduja ve Patchin'in (2005) yaptıkları çalışmada zorbalığa maruz kalan kişilerin depresyon, düşük benlik saygısı, korku, üzüntü, hayal kırıklığı, öfke ve utanç gibi duyguları yoğun bir şekilde yaşadıkları belirlenmiştir. Siber zorbalık, akran zorbalığının sanal ortamda yaşanıdığı bir durumdur. Bu durum hızla yaygınlaşarak okulda yaşanan zorbalık davranışlarının da önüne geçmiş ve çocukların evlerindeki odalarına kadar ulaşmıştır. Bu bağlamda, gerekli tedbirlerin alınabilmesi için öncelikle okullarımızda bir durum tespitinin yapılması gerekmektedir. Bu noktadan hareketle bu çalışmanın amacı, ilköğretim ikinci kademe öğrencileri arasındaki siber zorbalık davranışlarını uygulama ve siber zorbalık davranışlarına maruz kalma durumlarının yaygınlığını incelemektir. Bu amaca bağlı olarak aşağıdaki problem ve alt problemler belirlenmiştir.

1.2. Problem Cümlesi

İlköğretim ikinci kademe öğrencileri arasında siber zorbalık davranışlarına maruz kalma ve siber zorbalık davranışlarını uygulama durumu nedir?

1.3. Alt Problemler

1. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin cep telefonu ile yapılan siber zorbalık davranışlarına maruz kalma sıklığı cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
2. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin internet ile yapılan siber zorbalık davranışlarına maruz kalma sıklığı cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
3. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin forum sitelerinde yapılan siber zorbalık davranışlarına maruz kalma sıklığı cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
4. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin chat/sohbet odalarında yapılan siber zorbalık davranışlarına maruz kalma sıklığı cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
5. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin cep telefonu ile yapılan siber zorbalık davranışlarını uygulama sıklığı cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
6. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin internet ile yapılan siber zorbalık davranışlarını uygulama sıklığı cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
7. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin forum sitelerinde yapılan siber zorbalık davranışlarını uygulama sıklığı cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
8. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin chat/sohbet odalarında yapılan siber zorbalık davranışlarını uygulama sıklığı cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

9. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin siber zorbalık davranışlarına maruz kaldıklarında başvurdukları çözüm yolları nelerdir?

1.4. Sayıtlar

1. Seçilen örneklemin evreni temsil ettiği kabul edilmiştir.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırmanın verileri Konya ili Cihanbeyli ilçesindeki ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
2. İlköğretim öğrencilerinin siber zorbalık davranışlarına maruz kalma ve siber zorbalık davranışlarını uygulama durumları kullanılan veri toplama aracından elde edilen veriler ile sınırlıdır.

1.6. Araştırmanın Önemi

Teknolojinin sunduğu sanal dünya insanların yaşamlarının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Bireylerin kimliklerini gizleyebildikleri, zarar verici ve yetersiz iletişim ortamının ise, gençlerde depresyon, yalnızlık, saldırganlık gibi olumsuz duygulara ve siber zorbalığa neden olduğu belirtilmektedir.

Ülkemizde henüz siber zorbalıkla ilgili yapılan çalışmalar sınırlı sayıdadır. Yurtdışında ise bu konuya ilişkin çalışmaların sayıları hızla artmaktadır. Ülkemizde de siber zorbalık ve internetin öğrenciler üzerindeki bazı olumsuz etkileri görsel ve yazılı basında sıklıkla yer almaktadır. Ülkemizde yapılan çalışmalar özellikle lise ve üniversite öğrencilerine yönelik olarak yapılmış olmakta ve ilköğretim ikinci kademe öğrencilerine yönelik yapılan çalışmaların çok az olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın siber zorbalığın ilköğretim okullarındaki yaygınlığını tespit ederek konu ile ilgili alınabilecek tedbirlere olanak sağlaması ve konu ile ilgili yapılacak çalışmalara da kaynak olması açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

1.7. Tanımlar

Siber Zorbalık: Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak bir birey ya da grup tarafından diğerlerine zarar vermek için tasarlanan kasıtlı, tekrarlanan ve düşmanca davranış içeren zorbalık türü (Belsey, 2006).

İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri: Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim okullarında eğitimlerine devam eden 6, 7. ve 8. sınıf öğrencileridir.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde siber zorbalık ile ilgili kuramsal açıklamalar ile konu ile ilgili yurtdışında ve yurtiçinde yapılmış olan araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde öncelikle siber zorbalık kavramına açıklık getirilmeye çalışılmış bu sebeple tanımlara, siber ortamın özelliklerine ve siber zorbalık şekillerine yer verilmiştir. Geleneksel zorbalığın özellikleri ile siber zorbalık arasındaki ilişki anlamlandırılmaya çalışılarak, siber zorbalığın sonuçlarına yer verilmiştir. Daha sonra siber zorbalıkta yetişkin ve okul kontrolüne ilişkin bilgi aktarılmaya çalışılmıştır. En son olarak da bilgi ve iletişim araçları ile siber zorbalık arasındaki ilişki hakkında bilgi aktarılmıştır.

2.1.1. Siber Zorbalık

İnternet, ergenler arasında arkadaştan arkadaşta dosya transferi, eğlence, araştırma, alışveriş ve okul arkadaşlarıyla iletişim (e-posta) ve sohbet için sıklıkla kullanılmaktadır. Ergenler arasında en sık kullanılan elektronik temelli iletişim araçları arasında cep telefonları, elektronik posta, anlık mesajlaşma (IM), blog kullanımı, chat odaları, web sayfaları, online duyuru panoları sayılabilir. Bu araçlarla kurulan iletişim, kimliğin gizlenebilmesi avantajı nedeniyle, kolay kurban seçimine olanak sağlamakta, küfür, hakaret, tehdit içeren kırıcı mesajların çok sayıda kişiye hızla yayılmasını kolaylaştırmaktadır. İnternet ortamı aynı zamanda iletişimde önemli bir yeri olan sözsüz iletilerin ve kişisel-fiziksel özelliklerin algılanmasını da olanaksız kılmakta, bu nedenle iletişim sürecinde yanlış yorumlamalara ve anlamalara sebep olabilmektedir (Erdur ve Kavşut, 2007).

Munro'ya (2002) göre internet, bireylerin kimliklerini kolayca saklayabilmesine olanak tanıyarak, online zorbanın fiziksel görünümünü kolayca saklayabilmesine ve aynı zamanda karşısındaki kişinin yüz ifadelerinden kendisini soyutlayabilmesine imkân tanıyarak, düşüncelerin ya da hissedilenlerin anında sansürlü olarak karşısındakine bildirebilmesini mümkün kılarak, görsel ya da işitsel ipuçlarının içermemesi nedeniyle insanlar ile etkileşimlerin niteliğini değiştirerek ve yüz yüze olmamanın bıraktığı etki ile bireyde etkileşimin gerçek ya da ciddi olmadığına ilişkin duygu uyandırarak, yüz yüze iken karşıdaki bireyin statüsü, cinsiyeti, yaşı vb. nedenler ile çekinerek söylemediklerinin söylenebilmesine olanak yaratarak ve kişisel stilin daha abartılı kullanılmasına neden olarak (örneğin, saldırgan bir yapısı olan bireylerin internet ortamında daha da saldırgan davranması gibi) siber zorbalığa ya da şiddete zemin hazırlamaktadır.

Siber zorbalık, genel olarak “diğer kişilere zarar vermek amacıyla, bir birey ya da grup tarafından, elektronik posta, cep telefonu, çağrı cihazı, kısa mesaj servisi ve web siteleri gibi bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımını içeren; kasten, tekrarlayıcı bir şekilde ve düşmanca davranışları destekleyen davranışlar” şeklinde tanımlanmaktadır (Arıcak, 2009).

Fiziksel olarak uzakta bulunan bir kurbanı karşı saldırganlık ve tacizi de kapsayan siber zorbalık, çoğunlukla kişisel bilgisayar veya cep telefonları kullanılarak diğer kişiye onun hoşuna gitmeyen ifadeleri göndermeyi içermektedir. Siber zorbalıkta saldırgan ile kurban arasında kişisel bir temas bulunmamasına rağmen saldırıya uğrayan kişi psikolojik zarar görmektedir (Hinduja ve Patchin, 2006).

Belsey (2006), siber zorbalığı, “bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak bir birey ya da grup tarafından diğerlerine zarar vermek için tasarlanan kasıtlı, tekrarlanan ve düşmanca davranış içeren zorbalık türü” olarak tanımlamıştır.

Patchin ve Hinduja'ya (2006) göre ise siber zorbalık, elektronik metinler aracılığı ile kasten ve belirli tekrarlarla gerçekleştirilen zarar verme davranışdır. Bu

metinler çok ciddi içerikli mesajları (ölüm tehdidi, küfür, hakaret vb.) kapsayabilmektedir. Ayrıca, başkalarının e-postalarını izinsiz okuma veya kişisel şifrelerini kullanma, utandırıcı mesajlar gönderme, kurbanın utandırıcı resimlerini çekme ve bunları yayma gibi eylemleri içermektedir.

Willard (2005) ise sanal zorbalığın kurbanlara zarar vermek için internet veya diğer dijital ortamlar veya dijital materyallerin kullanılması olduğunu ifade etmektedir.

Siber zorbalık geleneksel zorbalığın yeni bir formudur. Siber zorbalık kurbanlarının görünüşü, cinsel kimlikleri, yoksullukları, sınıfları, hastalıkları ve yetersizlikleri gibi birçok konuda onlara saldırıda, tacizde bulunabilirler (Anderson ve Sturm, 2007).

Siber zorbalık mevcut teknolojiye bağlı olarak birçok şekilde görülebilmektedir. Siber zorbalığın ortaya çıkış formları genel olarak yedi kategoriye ayrılmaktadır (Smith vd., 2006). Bunlar;

- Metin Mesajı Zorbalığı,
- Resim/Video Klip Zorbalığı (Cep Telefonu Kamerası İle),
- Telefon Araması Zorbalığı (Cep Telefonu Aracılığı İle),
- E-Mail Zorbalığı,
- Chat Odası Zorbalığı,
- Anlık Mesajlaşma Aracılığı İle Yapılan Zorbalık,
- Web Sitesi Aracılığı İle Yapılan Zorbalıktır.

Siber alan insanlara siber zorbalık davranışlarını yapmaları için fırsatlar sağlar. Siber alanda cep telefonu ya da bilgisayar gibi iletişim araçlarını kullanarak tehdit edici, korkutucu, incitici mesajlar göndermek ve bunların başkalarına yayılması çok kolay ve hızlıdır. Bu mesajlar aynı anda birden fazla kurbanı gönderilebilir ve siber zorbalıkların kimliğinin belirsiz olması onların ortaya çıkarılmasını zorlaştırır (Willard, 2005).

2.1.2. Siber Ortam

Siber zorbalarm siber zorbalık davranışlarını gerçekleştirdiği birçok iletişim ortamı bulunmaktadır. Bunlardan en fazla kullanılanları anlık mesajlaşma, metin mesajı, e-posta, sohbet odaları ve bloglardır.

Anlık Mesajlaşma (IM-Instant Messaging), eş zamanlı olma özelliği dışında e-posta ile aynıdır. İnternet aracılığı ile yapılan eş zamanlı konuşmada her iki tarafta aynı zamanda evrimii olup, karşılıklı mesajlaşırlar. Bedava kullanabileceğiniz birçok mesaj programı (MSN, Yahoo, ICQ gibi) vardır ve bu programlar birçok katılımcıyla sohbet edebilmeye uygundur. Bir kişi mesajlaşma programına ye olduğunda, diğer kullanıcılar tarafından aranabilen bir kullanıcı profili yaratırlar. Bu tür programlar ayrıca arkadaş listesi oluşturmanızı ve ekranınızda takip edebilmenizi sağlarlar. Program arkadaşlarınızdan biri evrimii olduğunda bunu size bildirir. Aslında anlık mesajlaşma sadece üyeler olarak bilinen ve listeye kaydedilmiş arkadaşlar arasında gerçekleşebilir. Kullanıcılar aynı anda birden fazla konuşma penceresini yönetebilirler. Kullanıcılar listedeki diğerleri dışında istedikleri arkadaşlarını mesajlaşmaya davet edebilirler (Willard, 2006; Aktaran: Bauman, 2007).

Anlık mesajlaşma ile ilgili endişelerden bir tanesi, iki kişi mesajlaşırken bir tarafın diğer tarafın iradesi dışında bunu kopyalayabilmesi ve bir başkasına gnderebilmesidir. Bu “ortaya çıkarma” (outing) olarak adlandırılır. Bazı tecrübesiz kullanıcılar şifrelerini mesajlaşma sırasında açığa vurabilirler, bu da bazı vicdansız kullanıcıların sahte tavır takınmalarına, ahlaksız ve saldırı içeren materyaller göndermelerine olanak sağlar. Birisi karşı tarafı engellemesine rağmen, karşı taraf yeni bir ekran ismi olarak bu stratejiden kaçmayı başarabilir. Bu çevrenin bilinemezlik yapısı kullanıcılara olabileceklerinden daha açık olmalarını sağlar. Sosyal yönden eksik olan, utangaç gençlik de böylece online ortamda diğerlerine daha fazla sosyal saldırıda bulunabilmektedir (Willard, 2005).

Sohbet odaları, eş zamanlı yazılı konuşmaların gerçekleştiği odalardır, burada yapılan sohbetler odadaki herkese açıktır. Bununla birlikte sohbet odalarında anlık mesajlaşma olarak bilinen özel sohbet yapmak da mümkündür. Sohbet odasındaki bir kişi, diğerlerini sohbe davet ederken istediklerini de sohbet dışında tutabilmektedir (Bauman, 2007). Sohbet odalarının kullanımı ile ilgili ilginç bir araştırma Amerika’da yapılmıştır. 40376 dokuzuncu sınıf öğrencisinin, toplam öğrenci sayısının neredeyse yarısı, evlerinden interneti kullanarak sohbet odalarına girdiklerini göstermiştir. Sohbet odalarını ziyaret etmeyenlerle kıyaslandığında sohbet odalarını ziyaret edenlerin önemli oranda duygusal sıkıntı ve stres içinde oldukları gözlemlenmiştir. Ayrıca sohbet odalarını ziyaret edenler riskli davranışları sergilemeye (sigara, alkol, uyuşturucu maddeler gibi), tecavüz kurbanı olmaya ve evden uzaklaşmaya daha yatkın oldukları ortaya çıkmıştır. Bu araştırmada sohbet odasındaki kişilerin başka internet alanlarını (email gibi) kullanmadıkları gözlemlenmiştir. Bu noktada da araştırmacılar sohbet odası üyelerinin, internet zorbalılarının yol açtığı zararlı sonuçlara karşı zayıf olduklarını gösterdiğini öne sürmüşlerdir (Beebe vd., 2004).

Kişilerin kimliklerini belirtmeden görüş bildirebildikleri sohbet odası türleri de vardır. Bunlara “çok kullanıcı zindanlar” (MUD, Multi-User Dungeons) adı verilmektedir. Burada da birden fazla kullanıcı sohbe eş zamanlı olarak online katılabilmektedir. Sohbet odalarından farklı olarak burada insanlar birbirlerini tanımamaktadırlar (Grinter ve Palen, 2002). Bu odalarda kullanıcıların kendilerini küçük avatarlar ile tanıttıkları görsel bir çevre vardır. Katılımcılar bu odalarda kendilerine roller yaratabilir ve bu rollerde maceralar yaşayabilir. Online oyundan farklı olarak etkileşim yazı yolu ile olur (Suler, 2005).

E-posta, mesaj göndermek için kullanılmaktadır ve gençler kadar yetişkinler tarafından da yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. E-posta, saldırı mesajları göndermek, taciz etmek ve rol yaparak başkasına acı vermek için kullanılabilir (Bauman, 2007).

Metin mesajları, gençler arasında tercih edilen iletişim yöntemlerinden birisidir. Metin mesajları (SMS, MMS mesajları olarak da bilinirler) kelimeler ve kısaltmaların

kullanıldığı, cep telefonu aracılığı ile gönderilen kısa mesajlardır. Gelişen teknolojiyle birlikte birçok cep telefonu diğer telefonlara ya da e-postalara dijital fotoğraflar gönderebilmektedir. Birçok bilgili kişiler kimliklerinin görünmemesi için internet sitelerinden cep telefonlarına metin mesajları gönderebilmektedir (Berrier, 2007). Metin mesajları Avustralya'da 14-17 yaş gençliğinin tercih ettiği oldukça popüler iletişim araçlarından biridir. 10-14 yaş gençliğinin nerdeyse yarısı, 15-17 yaş gençliğinin de %80'i her gün metin mesajı kullanmaktadır (Brown vd., 2006).

Genel olarak bloglar, bir sayfa üzerinde tarihe göre ters sırada listelenmiş içeriklerden oluşan Web sayfaları olarak tanımlanır. Blog yazarı kolay bir şekilde bir başlık ve içerik metni yazarak yeni bir konu oluşturabilir ve oluşturduklarını bütün internet kullanıcılarıyla paylaşabilir. Bloglara yazılan yorumlar sayesinde yazarlar ve okuyucular arasında bir etkileşim oluşabildiği gibi okuyucuların birbirleriyle fikir alışverişi yapmaları da sağlanabilir. Blog kayıtlarına resim, video ve kullanıcı anketi gibi çok çeşitli içerikler eklenebilir. Ayrıca bu içerikleri okuyanların bunlara zalimce ve acımasızca yorum yapmaları da mümkündür. Bloglar siber zorbalığın başkaları hakkındaki sırları, düşünceleri ve yorumları gönderebileceği bir platformdur (Bauman, 2007).

Bluetooth zorbalığı, yapılan bir çalışmada katılımcılar tarafından bahsedilmiştir. Bu belirli bir alan içindeki herkese cep telefonu aracılığı ile metin mesajı gönderilen bir zorbalık türüdür. Nereden geldiği bilinmeyen bir kaynaktan birisinin bir odadaki, bardaki ya da benzer yerlerdeki mahcup edici bilgilerinin başkalarına dağıtılmasını içerir (Smith vd., 2006).

2.1.3. Siber Zorbalık Şekilleri

Siber zorbalık, başkalarına karşı acımasızca davranarak incitici, kırıcı, tehdit içeren materyaller veya mesajlar göndermek veya internet ya da diğer dijital teknolojileri kullanarak başkalarına zarar vermektir. Siber zorbalık farklı biçimlerde ortaya konabilir (Willard, 2005). Bunlar aşağıdaki şekilde örneklerle verilmiştir:

Parlama (Flaming): Bir kişi hakkında başka bir kişiye veya gruba e-mail ya da metin mesajı ile kızgın, müstehcen ve kaba mesajlar yollama.

“Ali ve Ahmet internette birbirlerine sinirlendikçe sinirlenirler. Hakaretler havada uçuşur. Ali Ahmet’i ertesi gün okulda olacaklara hazırlıklı olması için uyarır.”

Taciz (Harassment): Bir kişiye sürekli olarak e-mail ya da metin mesajı ile çirkin, kaba ve aşağılayıcı mesajlar yollama.

“Semra okul müdürüne Leyla’nın diğer öğrencilere zorbalık yaptığını bildirir. Semra eve geldiğinde e-mailinde 35 kızgınca yazılmış mesaj görür. Adı bilinmeyen bir yabancından acımasızca yazılmış mesajlar almıştır.”

İftira (Denigration) : Bir kişi hakkında başka kişilere onun ismine veya arkadaşlığına zarar verecek doğru olmayan, utandırıcı, acımasız sözler veya bunlara benzer online materyaller gönderme.

“Bazı gençler ‘Kaan’dan Nefret Ediyoruz’ isimli bir web sitesi hazırlarlar. Buraya Kaan’ın yapmadığı ama yapmış gibi görünen dedikodular, söylentiler, onunla ilgili fıkra ve karikatürler koyarlar.”

Taklit Etme (Impersonation): Başka bir kişiymiş gibi yaparak o kişi ile ilgili başkalarına onun ismine veya arkadaşlığına zarar verici mesajlar ya da materyaller gönderme.

“Aslı, Esra’yı e-mail hesabından çıkış yaparken dikkatlice izler ve şifresini öğrenir. Daha sonra Aslı Esra’nın hesabını kullanarak, onun erkek arkadaşına incitici mesajlar gönderir.”

Ortaya Çıkarma (Outing): Birisinin sırlarını veya mahçup edici bilgilerini veya görüntülerini online ortamda başkaları ile paylaşma.

“Deniz şişman bir lise öğrencisidir. Beden eğitimi dersinden sonra soyunma odasında üstünü değiştirirken, Anıl cep telefonu ile onun resmini çeker. Saniyeler sonra okulda cep telefonu olan çocuklar arasında resim dağıtılmıştır.”

Hilekârlık (Trickery): Başka bir kişinin kılığına girerek başka birisiyle konuşup ondan bilgilerini alma ve bunu başkalarıyla paylaşma.

“Zeynep, Hülya’nın arkadaşıymış gibi yaparak ona birçok soru sorar. Hülya arkadaşı olduğunu düşündüğü için sorulan sorulara kendisiyle ilgili gerçek cevapları verir. Zeynep bu cevapları diğer kişilere kendi yorumlarıyla iletir.”

Dışlama (Exclusion): Birini bile bile ve acımasızca bir online gruptan çıkartma.

“Ceren, okuldaki kızlar grubuna katılmak için çok uğraşır ve gruba katılmayı başarır. Ama şimdi okuldaki kızlar grubundan atıldığı için gruptaki bütün kızlar tarafından internette de bloke edilmiştir.”

Korku Yaratma (Cyberstalking): Defalarca yinelenen, kişinin gözünü korkutucu, şiddetli, acı verici ve iftira içeren tehditlerle tacizde bulunma.

“Selin, erkek arkadaşından ayrılır. Erkek arkadaşı Selin’e kızgın, tehdit içeren ve suçlayıcı mesajlar gönderir. Selin’in kız arkadaşlarına onun hakkında çirkin dedikodular yayacağını ve cinsellik içeren resimlerini, e-mail adresi ve telefon numarası ile birlikte yayacağını söyler.”

2.1.4. Geleneksel Zorbalık

Okullarda meydana gelen saldırganlık olaylarının bir türü olan okul zorbalığı, yaşça daha büyük ya da fiziksel olarak daha güçlü olan öğrencilerin kendilerinden daha güçsüz olan çocukları sürekli olarak hırpalaması, eziyet etmesi ve rahatsız etmesidir. Zorba öğrenciler söz ve eylemleri aracılığıyla diğer öğrencileri korkutur, sahip olmaları gereken “özgür öğrenme haklarını” ellerinden alır, dolayısıyla

çocukların kendilerini okulda güvensiz hissetmelerine ve sıkça devamsızlık yapmalarına neden olurlar (Pişkin, 2002).

Dünya literatüründe zorbalıkla ilgili en kapsamlı araştırmaları yapan Olweus (1995), zorbalığı bir kişinin başka bir kişi ya da grup tarafından sürekli ve uzun süreli olarak olumsuz hareketlere maruz kalması olarak tanımlamaktadır. Olumsuz hareket, bir kişiye kasıtlı olarak acı çektirmek ya da acı çektirmeye teşebbüs etmek olarak nitelendirilebilecek hareketleri kapsar. Bu hareketler; sözle tehdit etmek, aşağılamak, isim takmak, dalga geçmek, kişiyi gruptan dışlamak gibi hareketlerin yanı sıra, birine vurmak, tekmelemek, çimdiklemek gibi fiziksel temas gerektiren hareketler de olabilir (Aktaran: Çayırdağ, 2006).

Olweus'a göre zorbalık, saldırgan bir davranıştır. Güç dengesizliği olan ilişkilerde gözlenir. Karşı tarafa zarar veya sıkıntı vermeye yöneliktir ve zaman içerisinde tekrarlanır. Zorbalık arkadaşın arkadaşı istismarıdır ve çocuk istismarı, aile içi şiddet gibi diğer istismar tipleriyle pek çok ortak özelliği vardır. Zorbalık fiziksel, sözel veya diğer doğrudan veya yan yöntemler kullanılarak gerçekleştirilebilir. Bu davranışlar erkeklerde daha sık görülmekte ve erkekler erkekler tarafından hedef seçilirken, kızlar hem erkekler hem de kızlar tarafından hedef seçilmektedir. Zorbalığa uğrama yaşla azalırken, zorbalık yapma yaşla belirgin olarak değişmemektedir (Aktaran: İlhan-Alper, 2008).

Saldırganlık, içine hem şiddeti hem de zorbaca eylemleri alan geniş bir kavramdır. Şiddet ve zorbaca davranışların örtüştüğü alanlar olduğu gibi, farklılaştığı alanlar da vardır. Zorbalığın fiziksel boyutta ortaya çıktığı durumlarda, örneğin, dövme, vurma, tekme atma gibi eylemlerin yapıldığı durumlarda zorbaca eylemler aynı zamanda şiddet olarak kabul edilmektedir. Ancak zorbalık, fiziksel olmayan boyutlarda da ortaya çıkabilmektedir. Bir başka deyişle, zorbalığın şiddetten ayrılan geniş bir boyutu da vardır. Örneğin dalga geçme, alay etme, kızdırma, isim takma, kötü söz söyleme, arkadaş grubuna almama, dışlanma, yalnızlığa terk etme, iftira atma, söylenti çıkarıp yayma gibi zorbalık türleri de bir çeşit saldırganlık olmasına

karşın gerekli unsurları içermediğinden şiddet olarak kabul edilmemektedir (Pişkin 2002).

Zorbalık, farklı çeşitlerde olabilmekte ve farklı araştırmacılar buna ilişkin farklı sınıflamalar yapmaktadır. Olweus (1994), akran zorbalığını “doğrudan” ve “dolaylı” olmak üzere iki kategoriye ayırmıştır. Hawker ve Boulton (2000), zorbalık türlerini fiziksel (itme, vurma, saçını çekme, vb.), sözel (kızdırma, alay etme veya tehdit etme, vb.), ilişkisel (herhangi birini grup dışında bırakma, onunla konuşmama veya ona emir verme) ve dolaylı (çirkin notlar gönderme, onun hakkında yalan söyleme veya dedikodu yapma) olmak üzere dört boyutta tanımlamaktadır. Buna benzer olarak Mynard ve Joseph de (2000) akran zorbalığını dört çeşit altında toplamaktadır. Bunlardan ilk üçü (fiziksel, sözel ve ilişkisel zorbalık), Hawker ve Boulton (2000) ile aynı iken; dördüncü çeşit, “kişisel eşyalara saldırı” olarak adlandırılmaktadır.

Davranış bilimlerinde saldırganlık, kasıtlı olarak zarar verme veya acıtma amacıyla gerçekleştirilen davranışların ortaya çıkardığı durum olarak tanımlanmıştır. Kişinin sahip olduğu eşyalara zarar verme gibi her türlü yıkıcı davranış da saldırganlık olarak sınıflanır. Saldırganlık açık ya da örtülü, şiddetli ya da hafif, özel ya da genel, tepkisel ya da planlı, görünür bir nedene bağlı ya da açık bir nedene bağlı olmadan, sözel veya fiziksel olabilir. Hangi biçimde olursa olsun, eğer davranış zarar verme niyetiyle yapılmışsa karşısındakini incitmemiş veya acı vermemiş bile olsa saldırganlık olarak nitelenir. Öte yandan kazara karşısındakini inciten veya acı veren davranış saldırganlık değildir. Saldırganlığın iki temel grupta ele alınabileceğine dair genel bir kabul vardır. Birinci grubu düşmanlık içeren, duygusal ve öç alma biçimindeki saldırganlık oluştururken, bunun karşıtı olan ikinci grubu araçsal, amaçlı ve yağmalama yönelimli saldırganlık oluşturmaktadır (Behar vd., 1990, Aktaran: Kartal ve Bilgin, 2007).

Zorba öğrenciler genel olarak fiziksel olarak güçlü ve yüksek enerjiye sahip çocuklardır. Bu tür çocuklar, saldırganca davranışlar sergilemekten ve çatışmalara girmekten hoşlanmakta ve saldırganca davranışlarının akranlarınca izlenmesinden de gurur duymaktadırlar. Zorba çocuklar, akranlarınca tümüyle dışlanmamakla birlikte

genellikle onlardan kopuk bir biçimde kendi gruplarını oluşturmaktadırlar. Ayrıca bu gruptaki öğrenciler genellikle çabuk öfkelenmekte, kurallara uymakta zorluk yaşamakta, şiddeti bir çözüm yolu olarak görmekte ve kendilerine olumsuz ifadeler yüklemektedirler (Boulton ve Smith, 1994; Craig ve Pepler, 2003; Irene ve Mona, 2003; Olweus, 1993; Peren ve Alaskar, 2006; Aktaran: Tura, 2008).

Tipik bir kurbanın en belirgin özelliği, diğer arkadaşlarıyla karşılaştırıldığında, daha güvensiz ve endişeli oluşudur. Daha tedbirli, duyarlı ve sessizdirler. Birileri tarafından herhangi bir atakla karşılaştıklarında geri çekilirler ve ağlamaya başlarlar. Arkadaşlarının zorbaca tavırları da onların bu tutumu karşısında daha da artış gösterir. Benlik saygıları düşüktür, kendileri ve içinde buldukları durum hakkında olumsuz düşüncelere sahiptirler. Kendilerini hiçbir şeyi başaramaz, aptal, utangaç ve etkileyici olmayan biri olarak tanımlarlar. Okulda genellikle dışlanmışlardır ve yalnız gezerler. Arkadaşlarına karşı gayet çekingendirler ve hiçbir şekilde şiddete başvurmazlar, bu yüzden bu kişilerin diğer çocuklar tarafından niçin zorbalığa uğradıkları anlaşılabilir. Bu çocukların şiddet hakkındaki görüş ve tutumları genellikle olumsuzdur. Bu grup mağdurlar “pasif-uysal mağdur” olarak isimlendirilirler (Olweus, 1995: 35, Aktaran: Çayırdağ, 2006).

2.1.5. Geleneksel Ve Siber Zorbalık Arasındaki İlişki

Araştırmacılar geleneksel ve siber zorbalık ilişkisini açıklamada ikiye ayırmışlardır. Bir grup araştırmacı (Bauman, 2007; Willard, 2004; Belsey, 2006; Munro, 2002; Shariff, 2005) bu iki zorbalık türünün doğasının farklı olduğunu söylerken diğer bir grup araştırmacı ise (Stys, 2004; Li, 2005; Erdur-Baker, 2010; Erdur-Baker vd., 2006) ilişkili olduğunu iddia etmektedir. Siber zorbalığın geleneksel zorbalıktan farklı bir olgu olduğunu söyleyen araştırmacılar aynı zamanda bu iki tür zorbalığın ortak noktaları olduğunu da belirtmektedirler.

Geleneksel ve siber zorbalık davranışlarına bakıldığı zaman bu iki formda da yapılan davranışın amacı karşısındakini incitmektir ve iki formda da davranışlar tekrarlayıcıdır. Sorulması gereken bir soru güç dengesizliğinin siber zorbalıkta gerekli

olup olmadığıdır. Siber zorbalılar gerçek dünyada fiziksel olarak güçlü olmayan gençler olabilirler. Günlük yaşamlarında bazı gençler fiziksel olarak zayıf ve küçük bir sosyal güce sahiptirler. Buna rağmen teknolojiyi kullanırken güçlerini teknolojiadaki ustalıklarından alırlar (Patchin ve Hinduja, 2006).

Siber zorbalığın az bulunan unsurları vardır. Zorbanın hedefine zarar vermek için yaptığı davranış kısa sürede büyüyebilir. Siber zorbalığın geleneksel zorbalıktan ayrılan en belirgin farkı ise siber alanda siber zorbalılar kimliklerinin ortaya çıkmayacağına inanırlar (Bauman, 2007). Gerçek dünyada ise zorbanın kim olduğuna dair gerçeklikler vardır (Willard, 2004). Zorbanın kimliğinin bilinmeyeceğini algılaması onu cesaretlendirir. Kimliklerinin bilinmeyeceğine inanmaları onları utangaçlıktan ve kurallardan uzaklaştırır ve yakalanacağına ya da cezalandırılacağına inanmaz. Bu sebeple zorbada korkunun olmayışı kendisini siber alanda yok olarak gösterme davranışını kontrol edebilmesine yol açar (Bauman, 2007).

Yüz yüze yapılan kişilerarası iletişimde bir kişi diğerinin vermek istediği sözlü mesajda sözlü olmayan işaretlerini yorumlayabilir. Vücut dili ve ses tonu iletişim için gereklidir (Willard, 2004). Elektronik iletişimde bu işaretler yoktur. Mesajın alıcısı mesaj niteliği ile ilgili birçok ek ipuçlarını alamaz. Elle tutulur bir geri bildirim olmayışından dolayı zorba, davranışının kurban üzerindeki etkisine tanık olamaz (Belsey, 2006; Brown vd., 2006; Willard, 2004). Zorbanın verdiği zararı görme yaşantısı olmadığı için de empatik tepki olasılığını azaltır (Willard, 2005).

Siber zorbalığın geleneksel zorbalıktan ayrılan diğer bir farkı zarar verici mesaj ve görüntülerin çok daha fazla sayıda izleyiciye ulaşmasıdır. Siber iletişim bir anda olan, alıcı sayısının limitsiz olduğu ve zorbanın kurbanı ile aynı fiziksel ortamda olma ihtiyacı duymadığı bir ortamdır. Zorba zarar verici davranışı teknolojiyi bulduğu her yerde ve istediği zamanda yapabilir (Bauman, 2007).

Bunların yanında genel zorbaca davranışlara maruz kalan kurbanlar zorbaca davranışın meydana geldiği alandan ayrıldıktan sonra zorbalardan kurtulabilmesine rağmen sanal kurbanların zorbaca davranışlardan kurtulabilecekleri bir alan

bulunmamaktadır. Çünkü sanal ortamda zorbaca davranış internet, cep telefonu ve diğer teknolojik araçlar vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Bu yönüyle sanal zorbalık zaman ve mekândan bağımsız olarak her an ve her yerde gerçekleştirilebilmekte ve kurbanın sürekli zorbalığa maruz kalacağı kaygısıyla yaşamasına neden olabilmektedir (Strom ve Strom, 2005).

Munro (2002) siber zorbalığın geleneksel zorbalıktan birçok açıdan farklı bir kavram olduğunu söylemiştir. Birinci olarak siber zorbanın kimliğini gizlemesinin çok kolay olduğunu, buna rağmen geleneksel zorbalıkta zorbanın kimliğinin açık olduğunu belirtmektedir. İkinci olarak, siber zorba hiçbir kontrol olmadan ve istediği herhangi bir zamanda mesaj yollayabilir ve fiziksel görüntüsü gizlidir. Ayrıca yapılan siber zorbalık davranışına kurbanın nasıl tepki verdiğini göremez. Üçüncü farklılık olarak siber alan aldattıcı olarak görülmektedir çünkü görsel ve işitsel işaretler yoktur. Dördüncü olarak ise siber zorbaların gerçek hayatta cesaret edemedikleri alanlarda (cinsiyet, iş, uzmanlık vb.) siber alanda kendilerini özgür hissetmeleridir.

Strom ve Strom (2004) siber zorbaların geleneksel zorbalardan farklı olarak kurbanlarından daha güçsüz olabileceklerini söylemişlerdir. Diğer bir fark olarak siber zorbalığın geleneksel zorbalıktan çok daha fazla zarara yol açabileceğini çünkü fotoğraf veya metinler aracılığı ile kısa süre içinde diğer izleyicilerle paylaşılarak zorba ve kurban arasında gizli kalmayacağını söylemektedirler. Üçüncü olarak siber alan anonim olduğu için siber zorbalar tanınmayacaklarından emindirler ve siber zorbaların bulunması ve cezalandırılması zordur. Dördüncü fark olarak okullardaki idarecilerin olaylar okul zamanı dışında gerçekleştiği için probleme müdahale edip etmemeleri gerektiğine karar veremezler. Son olarak ortaya koydukları farklılık ise kurbanlar telefonlarına veya bilgisayar ve internet kullanımlarına limit getirilmesinden korktukları için ailelerine bilgi vermekte tereddüt ederler.

Shariff (2005) sanal zorbalığın genel zorbalıktan ayrılan üç temel özelliğinin bulunduğunu belirtmektedir. Bunlardan ilki sanal ortamda zorbaca davranışlarda bulunan kişiler, kim oldukları bilinmeden bu davranışları gerçekleştirebilirler. İkincisi genel zorbalığı sadece olayın gerçekleştiği yerde bulunup, bu olaya şahit olan kişiler

öğrenirken, sanal zorbalık olayları sadece uygulandığı ortamlarda değil aynı zamanda dijital ortamlar aracılığıyla tüm dünyadan öğrenilebilmektedir. Üçüncü olarak sanal zorbaca davranışlarda cinsellik daha kolay ve daha fazla kullanılabilir.

Görüldüğü gibi genel zorbalık yukarıda bahsedilen yönleri ile sanal zorbalıktan ayrılmaktadır. Bazı durumlarda ise genel zorbalığa karşılık verebilmek amacıyla sanal zorbalık, sanal zorbalığa karşılık verebilmek amacıyla genel zorbalık yapılabilmektedir. Strom ve Strom (2004) fiziksel olarak zorbalığa maruz kalan bireylerin fiziksel güçsüzlüğünden dolayı zorbaya karşılık veremezken sanal zorba davranışları ile zorbadan intikam alabildiğini belirtmektedir.

Siber zorbalık ve geleneksel zorbalık arasında ilişki olduğunu iddia eden araştırmacılar (Stys, 2004; Li, 2005; Erdur-Baker, 2010; Erdur-Baker vd., 2006) yaptıkları çalışmalarda bu iki zorbalık türü arasında pozitif ilişkiler bulmuşlardır. Yapılan araştırmalar iki zorbalık türünün de birbirlerinin dünyasına erişebildiklerini ve birbirlerinin uzantıları olduğunu göstermektedir.

2.1.6. Siber Zorbalığın Sonuçları

Siber zorbalığın yeni bir olgu olması nedeni ile psikolojik etkilerine ilişkin geniş bir alan yazını bulunmamakla birlikte, var olan sınırlı sayıdaki çalışma siber zorbalığın olumsuz etkilerine dikkati çekmektedir.

Siber zorbalık ile ilgili yapılan bazı çalışmalar kurban olarak seçilen çocukların bazı olumsuz davranışlar sergilediklerini göstermiştir ve siber zorbalığın engellenme, öfke ve mutsuzluk gibi değişik davranışlarla bağlantılı olduğu ortaya konulmuştur (Beran ve Li, 2005; Patchin ve Hinduja, 2006).

Hinduja ve Patchin (2006) siber zorbalığın 1500 ergen üzerindeki duygusal ve psikolojik etkilerini inceleyen çalışmalarında, katılımcıların % 34'ünün hayal kırıklığına uğradığını, %30'dan fazlasının öfke ve % 22'sinin üzüntü hissettiklerini rapor etmiştir. Öte yandan yine aynı grubun % 35'i, siber zorbalığa maruz kalmanın

kendilerini etkilemediğini belirtmişlerdir. Beran ve Li (2005) ise siber tacize maruz kalanların özellikle yoğun öfke ve üzüntü yaşadıklarını bulmuşlardır. Benzer biçimde, Patchin ve Hinduja (2006) siber zorbalığa uğramış çocuklarda çoğunlukla kırgınlık ve üzüntünün yanı sıra dışlanmışlık ve çaresizlik duygularının da yoğun olarak yaşanabildiğini bildirmişlerdir.

Bazı araştırmacılar siber zorbalığın bazı belirleyici niteliklerinin geleneksel zorbalığın ortaya çıkardığı psikolojik sonuçlarından daha büyük sonuçları olduğunu söylemektedirler (Brown vd., 2006; Campbell, 2005).

Siber zorbalık sadece yayılan büyüklüğü ile bile kurbanı karşı zarara neden olur. Geleneksel zorbalıkta kurban şiddet tehdidi altındadır ve bu utanç ve sıkıntı herkese açık bir zamanda ve mekândadır. Bu gibi kötü muamelelerle zaten ciddi psikolojik, duygusal ve sosyal açıdan yaralanan kurban, olayın hızlı bir şekilde büyümesi ve yayılması ile daha çok zarar görür (Patchin ve Hinduja, 2006).

Patchin ve Hinduja (2006) siber zorbalığa maruz kalan üçüncü çocukların bazı yönlerden olumsuz etkilendiklerini belirtmişlerdir. Aynı zamanda Amerika'da yaşayan 10 ile 17 yaş arasındaki gençlerin %30'u kendilerini son derece üzgün hissettiklerini belirtmişler, %24'ü ise aldıkları rahatsız edici online mesajların sonucunda korktuklarını söylemişlerdir. Ybarra (2004) yaygın internet kullanıcılarının depresif semptomlar sergilediğini bulmuştur.

Ayrıca çocuk ve gençler sanal ortamda hayal güçlerinin etkisiyle yarattıkları karakterler aracılığı ile zorbaca davranışları oyun olarak kabul etmekte ve bu davranışlar için sorumluluk üstlenmemektedirler (Erdur ve Kavşut, 2007).

Birçok çocuk ve genç okulda ve akşamları zamanlarını arkadaşlarıyla birlikte geçirirler ve aynı arkadaşlarıyla internette, mesajlarla ve chat odalarında görüşmelerini sürdürürler. Gün boyunca okulda olan olaylar gece online ortamda tartışılır ve gece online ortamda konuşulanlar ertesi gün okulda tartışılmaya devam edilir. İki alan arasında net bir ayırım yoktur ve kurbanı karşı birçok belirli siber

zorbalık örneği, kabalık, isim takma, tehdit ve dedikodu gibi, sosyal çevrede de devam ettirilir. Patchin ve Hinduja'nın çalışmasında, siber zorbalığa maruz kalan çocukların %32'si bu olaylardan okulda etkilendiklerini söylemişlerdir. (Patchin ve Hinduja, 2006).

Siber zorbalığın ortaya çıkardığı sonuçlardan bir tanesi de, hakaretlerin veya yapılan yorumların devam ettirilebilir olması, kurbanların bunları geriye dönerek tekrar tekrar okuyabilmesi ve bu geriye dönüşlerin kurbanın ruhunu yaralamasıdır. Önemli sonuçlarının bir diğeri de birçok intiharla, cinayetle sonuçlanması ve bilinmeyen sayıdaki okul terkleridir (Brown vd., 2006).

Siber zorbalıkta ele alınan başka bir yön, izleyici sayısının genişliğinin, bu olaylardan zaten psikolojik olarak etkilenmiş olan kurbanın yaşadığı utanç duygusunun derecesini daha da artırmasıdır. Siber zorbalık bilinmeyen bir kişi tarafından yapıldığında, kurbanın güveni diğerlerine karşı sarsılır. Bu yüzden de kurban arkadaşlarının gerçekten arkadaşı olup olmadığından emin olamaz. Eğer mesajların içeriği korkutucu ve bilinmez ise korkunun derecesi anlaşılamayan bir şekilde büyüyebilir ve anksiyete ile sonuçlanabilir (Campbell, 2005).

Tüm bunlara ek olarak başka bir sonuç ise, öğrencilerin aynı okul binasında olduklarında düşmanlıklarının devam edebileceğidir. Siber zorbalık davranışları okul çevresinden uzakta kolayca meydana gelebilir ve bir sonraki ya da devam eden günlerde okul iklimi üzerinde olumsuz etkileri olabilir. Bazı öğrenciler için korkutulmak ve rahatsız edilmek okula devamsızlığın ve akademik başarıdaki düşüşün nedeni olabilir (Bauman, 2007).

Literatür incelendiği zaman siber zorbalığın sonuçları ile ilgili yapılan tartışmalar arasında siber alanda kurbanın, zarar verici e-mailleri silerek, anlık mesajları kapatarak kolayca kaçabileceği ve zorbadan ve onun zorbalık davranışlarından korunabileceğidir. Fakat söylenen şudur ki, eğer sosyal kabul gencin kimliği ve benlik saygısı için gerçekten önemliyse siber zorbalığa eğilimlidir ve

muhtemelen psikolojik, duygusal ve sosyal yıkımın öcünü alacaktır. Tabii bu gencin bunu fiziksel şiddete taşıyacağı anlamına gelmez (Patchin ve Hinduja, 2006).

2.1.7. Yetişkin Kontrolü

Birçok yetişkin bilgisayara koruma filtresi kurarak çocuklarını istenmeyen iletişimlerden ve onlara uygun olmayan sitelerden koruduklarını düşünürler. Buna rağmen çocuklar bazen bu filtreleri atlatmada oldukça beceriklidir.

Yapılan araştırmalarda bazı gençlerin siber zorbalığa maruz kaldıklarında yardım almak için kimseye gitmedikleri ortaya çıkarılmıştır. Bunun bir nedeni olarak tekrar aynısına maruz kalmamak diğer bir deyişle yeni bir misilleme olması korkusundan dolayı ailelerine söylemede gönülsüzlük yer almaktadır. Online ortamda olan bu misillemeler sıklıkla tehlikeli olabilmektedir. Bu gençler problemlerine çözüm bulamamakta ve bu yüzden sorunlarını kendilerine saklayarak biteceğini umut etmektedirler. Başka bir neden olarak da ailelerine söylemeleri durumunda bilgisayar ve internet kullanımının kısıtlanacağı korkusudur. Gençlerin ailelerine haber vermemeleri, ailelere her şeyin yolunda olduğunu düşündürmektedir. Çoğu zaman da aileler çocuklarının özeline karışmaktan korktukları için durumdan uzak kalmalarına sebep olmaktadır (Winter ve Leneway, 2007).

Araştırmacılar, interneti yeni kullanan çocukların, ergenlerin ve yetişkinlerin siber alanda denetlenmeye ihtiyaçları olduğunu belirtmektedirler. Özellikle çocukların güvenliğini sağlamak için ailelerin çocuklarının internette ne yaptıklarını kontrol etmeleri gerekmektedir. Ailelerin çocuklarını nasıl kontrol edebileceklerine dair birkaç yol bulunmaktadır. Çocuğun bilgisayarını kendi odasında bulundurmak yerine herkesin görebileceği bir odada bulundurmak, çocuğun bilgisayarına filtreleme programları indirerek hangi sitelere girdiğine dikkat etmek ve çocukları internetin güvenli ve etik bir şekilde nasıl kullanılacağına ilişkin bilgilendirmek yapılabilecekler arasında bulunmaktadır (Mason, 2008).

Ailelerin çocuklarının internet kullanımlarını denetleyebilmeleri için bilgisayar ve internet kullanımında bilgileri olması gerekmektedir. Bununla birlikte birçok çocuk ailelerinin bilgisayar kullanımında bilgili olmadıklarını düşünmektedirler. Yapılan bir çalışmada çocukların %89'u teknoloji kullanımında ailelerinden daha bilgili olduklarını söylemişlerdir (King vd., 2007). Başka bir çalışmada ise çalışmaya katılan çocukların %38'i ailelerinin internet kullanımında bilgili olduklarını söylemişlerdir (Vandebosh vd., 2006). Aynı çalışmada çocukların %12'si ailelerinin onlarla internet kullanımının doğru bir şekilde olması için tavsiyede bulduklarını ve internetteki tehlikeler hakkında bilgilendirdiklerini belirtmişlerdir.

Çocuk ve ergenleri internetteki riskli ve etik olmayan davranışları için cezalandırmak sorunun çözümü için bir seçenek değildir. Çocuğun ya da ergenin bilgisayar ve internet kullanımını sınırlandırmak yerine ergen, okul ve ailelerle işbirliği içeren tedbirler almak sorunun çözümünde daha yardımcı olacaktır (Willard, 2007).

Aksüt, Özer, Gündüz ve Kaşıkçı'nın (2008) çocukların internette yararlanmalarına ilişkin ana baba tutumlarının değerlendirilmesi amacıyla yaptıkları çalışmada 224 veli ile görüşme yapmışlardır. Katılımcıların %4,6'sı çocuklar internete girdiğinde uygun olmayan sitelere karşı önlem alınması gerektiğini, %4,2'si çocukların internet kafelere büyükleri ile birlikte gitmeleri gerektiğini, %3,9'u çocuğu internet kafeye habersiz giderse kesin ceza veririm şeklinde tutum sergilemişlerdir. Aynı zamanda katılımcıların %2,51'i çocuğunun internet kullanması bana keyif verir, %2,85'i internet çocukların yaratıcılığını engellemektedir, %3,18'i ailede yabancılaşmaya neden olur, %3,59'u internetin çocukların sağlıklı gelişimine olumsuz etkileri olabilir demişlerdir. Araştırmacılar, ana babaların ilköğretim çağındaki çocukların internette yararlanma konusunda engelleyici tutum sergilemediklerini bununla birlikte ailelere bilişim teknolojileri eğitimi verilmesinin yararlı olacağını öne sürmüşlerdir.

Hemen hemen bütün araştırmacılar çocukları siber zorbalıktan ve online ortamda gerçekleşen diğer zararlı davranışlardan uzak tutabilmek için bilgisayar ve

internet kullanımını kontrol edebilmede etkili yollar olduğunu söylemektedirler. Ancak burada önemli olan nokta ailelerin çocuklarının internet kullanımını hakkındaki farkındalık düzeyleridir. Eğer aileler çocuklarının internet ortamında ne yaptıklarını bilmiyorlarsa çocuklarını bu durumdan uzak tutamayabilirler.

2.1.8. Okul Kontrolü

Siber zorbalık son zamanlarda çalışılan yeni bir konu olduğu için henüz etkili bir müdahale hakkında deneysel kanıtlar bulunmamaktadır. Bu probleme çözüm bulabilmek için eğitimcilerin, uzmanların tavsiyelerine dikkat etmeleri gerekmektedir (Bauman, 2007).

Siber zorbalığın ortaya çıkma olasılığını azaltmak için okulların alabilecekleri birçok önlem vardır. Öncelikle okulda bulunan tüm eğitimcilerin ve öğrencilerin bu problem hakkında eğitilmesi gerekmektedir (Brown vd., 2006; Campbell, 2005; Willard, 2005).

Birçok siber zorbalık davranışı okul çevresinden uzakta oluşmaktadır. Okullar, ailelere çocuklarının teknoloji kullanımlarını kontrol edebilmeleri için neler yapmaları gerektiği konusunda seminerler hazırlayarak yardımcı olabilir. Aynı zamanda ailelerin, internet ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte, çocukları üzerindeki finansal sorumlulukları hakkında uyarılmaları gerekmektedir (Bauman, 2007).

Alınabilecek önlemler arasında en temel faktör, öğrencilerin siber zorbalık hakkında eğitilmeleri ve bu davranışlarla karşılaştıklarında nasıl baş edecekleri konusunda yol gösterilmesidir. Onlara zorbalık yapan kişileri belirleyebilme şanslarını yükseltmek için dikkat etmeleri gereken noktaları bilmeleri gerekmektedir. Aynı zamanda öğrenciler siber zorbalığa kurban ya da şahit olduklarında yetişkinlere söylemeleri için cesaretlendirilmelidirler. Birçok gencin yetişkinlere söylememe sebebi kullandıkları teknolojiyi kaybetme korkusudur (Brown vd., 2006; Campbell, 2005).

Günümüzdeki gençler için teknolojiyi kaybetmek sosyal hayatlarından sürgün edilmeye benzer ve onlar teknolojiyi kaybetmektense kurban olma riskini daha çok tercih ederler.

Willard (2000), okulların öğrencilerin internete ulaştıkları ve onun hakkında bilgi edindikleri “evrensel alan” olduğunu ileri sürmektedir. Okullar, ailelerle, kütüphanelerle ve iletişim merkezleri ile birlikte çalışarak internet kullanma sorumluluğunu ve güvenli internet kullanımını artırmak için toplum geneline bir çalışma yaratma gücüne sahiptir.

Eğitimciler, ailelerin üzerinde sahip oldukları etkiler ve gençlerle gün boyunca temas halinde olduklarından dolayı güvenli internet kullanımını ve internetteki sorumlu davranışların nasıl olduğunu öğrencilere öğretebilecek en iyi pozisyondadırlar. Aynı zamanda ailelerde çocuklarının online davranışlarını kontrol etmede öğretmenler kadar önemli eşit rol oynarlar. Birçok literatür çalışmasında internet güvenlik kuralları öğretiminde ailelerin de çocukları ile birlikte eğitime katılması gerektiği vurgulanmaktadır (Aftab, 2005; Willard, 2000).

2.1.9. Bilgi ve İletişim Araçları Kullanım Sıklığı ve Siber Zorbalık

Günümüzde internet aileler, öğrenciler ve öğretmenler için önemli bir bilgi kaynağı haline gelmiştir. Dünya’da ve Türkiye’de ev ortamından internet erişimi gün geçtikçe artış göstermektedir. Bu durum daha fazla sayıda çocuğun evden internete erişimini olanaklı kılmaktadır. Aynı zamanda MEB’e bağlı okullarda oluşturulan bilişim teknolojileri sınıfları ile birlikte ilköğretim öğrencilerinin %94’ünün internet erişimi sağlanmış bulunmaktadır (MEB, İnternete Erişim Projesi). Bununla birlikte internet kafelerin sayısındaki artışla birlikte her türlü sosyo-ekonomik statüye sahip öğrenciler evinde bilgisayar ve internet bağlantısı olmasa da internete kolayca ulaşabilmektedirler.

Erdur-Baker, Güneri ve Altun'un (2006) yaptığı araştırmada 143 ikinci kademe öğrencisi ile çalışılmış ve öğrencilerin yarısı her gün internet kullandıklarını belirtmişlerdir. Erdur-Baker ve Kavşut'un (2007) yaptıkları çalışmada ise lise öğrencilerinin %80'i internet ve cep telefonu/SMS kullandıklarını söylemişlerdir.

Topçu ve Erdur-Baker (2007) bilgi ve iletişim araçlarının kullanım yaygınlığını cinsiyete göre inceledikleri çalışmalarında, kızların %34,1'i, erkeklerin ise %41,1'i her gün internet kullandıklarını belirtmişlerdir. Kızların %61'i erkeklerin ise %32'si her gün SMS kullandıklarını söylemişlerdir. MSN kullanım sıklıklarına bakıldığında kızların %31,7'si, erkeklerin %37,9'u haftada birkaç kez kullandıklarını ifade etmişlerdir. Kızların %40,9'u forum sitelerini hiç kullanmadıklarını söylerken, erkeklerin %63,7'si forum sitelerini kullandıklarını söylemişlerdir. Chat odası kullanımlarına bakıldığında ise kızların %63,4'ü ve erkeklerin neredeyse yarısı chat odalarını kullanmadıklarını söylemişlerdir. İnternetteki aktiviteleri incelendiğinde hem kızların hem de erkeklerin interneti öncelikle ödev yapmak için, ikinci olarak chat/sohbet için ve son olarak da oyun için kullandıkları belirtilmiştir. İnternete bağlandıkları yerlere bakıldığında ise kızlar internete evden bağlanırken, erkeklerin internet kafeden bağlanmayı tercih ettikleri belirtilmiştir.

Yapılan birçok araştırmada (Erdur-Baker ve Kavşut, 2007; Li, 2005; Ybarra ve Mitchell, 2004), araştırmacılar bilgi ve iletişim araçlarının kullanım sıklığı ile siber zorbalık arasında anlamlı ilişkiler bulmuştur. Bilgi ve iletişim araçlarının kullanım sıklığı arttıkça siber zorba/kurban olma durumu da artmaktadır.

Erdur-Baker ve Kavşut (2007), araştırmalarına katılan 14-19 yaşlarındaki bilgi ve iletişim araçlarını sık sık kullanan kişilerin siber zorbalıkla karşılaştıklarını bulmuşlardır. Li'nin (2005) çalışmasında, siber zorbalık ve bilgisayar kullanımı arasında anlamlı pozitif bir ilişki bulunurken, siber kurban ve bilgisayar kullanımı arasında ilişki bulunmamıştır. Siber kurbanların %88,6'sı bilgisayarı haftada bir kere kullandıklarını belirtirken, siber zorbalar bilgisayarı ayda en az 4 defa kullandıklarını belirtmişlerdir. Ybarra ve Mitchell (2004) bu bulguları desteklemişler ve bilgi ve

iletişim araçları kullanım sıklığının siber zorba olmada önemli bir faktör olduğunu ifade etmişleridir.

2.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde öncelikle siber zorbalık ile ilgili yurtdışında yapılan çalışmalar ve ortaya çıkan bulgular daha sonra yurtiçinde yapılan çalışmalar ve ortaya çıkan bulgular aktarılmaya çalışılmıştır.

2.2.1. Siber Zorbalık İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Uluslararası literatür incelendiğinde, siber zorbalığın yaygınlığı, cinsiyete göre farklılıkları, görülme şekilleri ve geleneksel zorbalıkla ilişkisi başlıca araştırma problemleri olarak göze çarpmaktadır.

Stys (2004) yaptığı araştırmasında kırsal alanda yaşayan, yaşları 14 ile 18, sınıfları ise 9 ile 12 arasında değişen 233 (81 erkek, 150 kız) öğrenci ile çalışmıştır. Kişisel bilgi sorularını siber zorbalığı ve sosyoekonomik durumları arasındaki ilişkiyi açıklamada kullanmıştır. Araştırma sonuçları siber zorbalık oranının %33,9 olduğunu göstermiştir. Kızların %36,7 si, erkeklerin %28,4 ü siber zorbalık davranışlarını yaptıklarını belirtmişlerdir. Yapılan çalışmada siber zorbalık davranışlarını uygulamada cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu çalışmada aynı zamanda siber zorbalığa verilen tepkiler araştırılmıştır. Araştırmacı siber zorbalığa verilen tepkileri 5'e ayırmıştır. Bunlar; hiçbir tepki verilmemesi (bloke etme/engelleme), pasif tepkiler (aileye/yetişkinlere/arkadaşlara söyleme), aktif tepkiler (o anda birisinden yardım isteme), seyirciler (bekleyip izleyenler ve şaka olduğunu düşünenler) ve katılımcılar (zorbalığa katılanlar). Çalışmada öğrencilerin %28,2'si zorbayı bloke ettiklerini söylerken, %6,6'sı ailesine, %1,8'i okuldaki yetişkinlere, %17,2'si arkadaşlarına söylediklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların %6,6'sı bunun şaka olduğunu düşünürken %1,8'i zorbaya durmasını söylemiştir. Araştırma sonuçları aynı zamanda geleneksel ve siber zorbalık arasında ilişki olduğunu göstermiştir.

Kanada'da Li (2005) tarafından 177 öğrenci üzerinde yapılan anket çalışmasında, öğrencilerin %54'ünün geleneksel zorbalık kurbanı olduğu ve çeyreğinden fazlasının da aynı zamanda siber zorbalık yaptığı bulunmuştur. Bu çalışma, hemen hemen her üç öğrenciden birinin diğerlerine geleneksel formda zorbalık yaptığını ve bunların yaklaşık %15'inin elektronik iletişim araçlarını kullanarak da zorbalık davranışını devam ettirdiğini göstermiştir. Yine, siber zorbalık kurbanların %60'ının kız, siber zorbaların %52'den fazlasının ise erkek olduğu gözlenmiştir. Siber ve geleneksel zorbalık arasındaki ilişkiyi korelasyon testlerini kullanarak açıklamış ve pozitif bir ilişki bulunmuştur.

ABD'de ulusal düzeyde I-Safe America organizasyonu tarafından 4-8. sınıflar arasında, 1566 çocuk üzerinde gerçekleştirilen bir anketin sonuçlarına göre ise, çocukların % 35'i online ortamda tehdide maruz kaldıklarını, % 5'i ise bunun sıkça yapıldığını belirtmişlerdir. % 53 gibi önemli oranda çocuk ise, internet ortamında başkalarına incitici, kötü sözler söylediklerini ve % 7'si ise bunu sık sık yaptıklarını kabul etmişlerdir (Aktaran: Keith ve Martin, 2005).

Beran ve Li'nin (2005), Kanada'da 432 öğrenci üzerinde yaptıkları bir başka çalışmada, öğrencilerden %69'u siber taciz olayına tanık olduklarını, %21'i kendilerinin defalarca siber tacize maruz kaldıklarını ve %3'ü de kendilerinin siber tacizde bulduklarını bildirmişlerdir.

Patchin ve Hinduja'nın (2006) çalışmasında 18 yaşından küçük bireylerin %11'i çevrimiçi iken diğer bireylere zorbalık yaptıklarını, %29'u çevrimiçi iken zorbalığa maruz kaldığını ve %47'si çevrimiçi zorbalığa şahit olduklarını ifade etmişlerdir. Bu çalışmada sanal zorbalığın sohbet odalarında çok yaygın olduğu ve e-postayla yapılan zorbalığın ikinci yaygın araç olduğu görülmektedir. Yine aynı çalışmada, siber zorbalığa maruz kalanların baş etmek için hangi çözüm yollarını kullandıkları araştırılmıştır. Siber zorbalığa maruz kaldığını belirten 113 kişinin %36'sı zorbaya durmasını söylediklerini, %31,9'u uzaklaştığını, %24,8'inin hiç bir şey yapmadığını, %19,5'inin çevrimdışı gözüktüğünü ve %2,7'sinin aynı zorbalığı yaptığını

belirtmişlerdir. Katılımcıların %56,6'sı bu durumu online olan arkadaşlarına söylerken, %25,7'si okuldan arkadaşlarına, %19,5'i ailesine, %16,8'i kardeşlerine, %8,8'i yetişkinlere söylediğini ve %23'ü ise hiç kimseye söylemediklerini ifade etmişlerdir.

Hinduja ve Patchin'in (2006) siber zorbalığın duygusal ve psikolojik sonuçlarını açıklamak için yapılandıkları araştırmalarında 1500 internet kullanıcısı ergen ile çalışmışlardır. Araştırma sonuçları siber kurbanların %34'ünün kendilerini engellenmiş hissettiklerini ortaya çıkarmıştır. Engellenmiş hisseden bu kişilerin %30,6'sı kızgınlık ve %22'si kendilerini üzgün hissettiklerini belirtmişlerdir.

Ybarra, Espelage ve Mitchell'in (2007), siber zorbalığın etkilerini araştırdıkları çalışmalarında yaşları 10 ile 15 arasında değişen 1588 ergen ile çalışmışlardır. Katılımcıların %48'ini kızlar, %52'sini erkekler oluşturmuştur. Katılımcılar siber zorbalık yaşantılarına göre dört gruba ayrılmıştır. Birinci grup siber zorbalıkla ilgili yaşantısı olmayanlar, ikinci grup sadece siber zorbalık yapanlar, üçüncü grup sadece siber zorbalık davranışlarına maruz kalanlar ve dördüncü grup ise hem siber zorbalık yapan hem de siber zorbalığa maruz kalan kişilerden oluşmaktadır. Araştırmada siber zorbalığın yaygınlığı %21 olarak bulunmuştur. Araştırma sonuçları sadece siber zorbalık uygulayan ve hem siber zorba hem de siber kurban olan kişilerin psikolojik problemler yaşadıklarını ortaya çıkarmıştır. Bu problemler arasında alkol ve marihuana kullanımı bulunmaktadır.

NCH (National Children's Home) siber zorbalık hakkında iki çalışma yürütmüştür. Birinci çalışma 2002 yılında yapılmıştır ve ulusal bir çalışma olarak yürütülmüştür. Bu çalışmada daha çok cep telefonu aracılığı ile yapılan metin mesajı zorbalığına odaklanılmıştır. Araştırmaya 11 ile 19 yaşları arasındaki gençler katılmışlar ve katılımcıların %16'sı tehdit veya zorbalık içeren metin mesajları aldıklarını belirtmişlerdir. Bu kişilerin %29'u ise zorbalığa maruz kaldıklarını kimseye söylemediklerini belirtmişlerdir.

NCH (National Children's Home) (2005), ilk çalışmasını devam ettiren çok daha detaylı ikinci bir çalışmayı bir telefon şirketi olan Tesco Mobile ile birlikte yürütmüştür. 11 ile 19 yaşları arasında 770 kişi ile çalışılan araştırmada katılımcıların %20'si dijital zorbalık çeşitleri ile tehdit edildiklerini ya da zorbalık gördüklerini söylemişlerdir. Zorbalık görenlerin %14'ünün metin mesajları, %5'inin chat odaları, %4'ünün ise e-mail aracılığı ile zorbalık davranışlarına maruz kaldıkları belirlenmiştir. Araştırmada metin mesajları ile yapılan zorbalığın en yaygın siber zorbalık formu olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmada ortaya çıkan bulgular arasında gençlerin %10'unun cep telefonu ile fotoğraflarının çekildiğini ve korkutulduklarını, bunların %17'si ise bu görüntülerin başkalarına gönderildiğini bildirmişlerdir. Araştırma katılımcılarının %11'i başkalarına zorbalık ya da tehdit edici mesaj gönderdiklerini söylemiştir. Diğer bir sonuç olarak ise zorbalığa uğrayanların %26'sı onlara zorbalık yapanların yabancı olduğunu, %28'i de zorbalığa maruz kaldıklarını başka bir kişiye söylemediklerini belirtmişlerdir.

Li'nin (2006) Kanada'da yaptığı bir başka çalışmada 7, 8 ve 9. sınıf öğrencilerinden 264 (130 erkek, 134 kız) kişi ile yaptıkları anket çalışmasında katılımcıların %62'si bir başkasına 1 ile 3 defa siber zorbalık yaptığını, %37,8'i ise 3 defadan fazla siber zorbalık uyguladıklarını belirtmişlerdir. Araştırmada erkeklerin kızlara göre daha fazla siber zorbalık deneyimleri olduğu ortaya çıkmıştır.

Vandebosh, Van-Cleemput, Mortelmans ve Walrave'nin (2006) ilköğretim ve lise öğrencileri arasındaki siber zorbalık yaşantılarının yaygınlığını incelemek amacıyla İngiltere' de 2052 öğrenci ile yaptıkları araştırmada, katılımcıların %52,5'inin siber zorbalık deneyimleri olduğu ve erkeklerin kızlara göre daha çok siber zorba oldukları ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda araştırmada internet veya cep telefonu ile tehdit etme, aldatma ve birisi hakkında dedikodu yapma veya bir başkasının şifresini çalma davranışlarının en çok yapılan siber zorbalık davranışları olduğu ortaya çıkmıştır.

Kowalski ve Limber (2007) Amerika'da yaptıkları çalışmada siber zorbalığın yaygınlığını incelemek için 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinden 3767 (1852 erkek, 1915

kız) kişi ile çalışmışlardır. 23 maddelik kişisel soru formu ile siber zorbalığın yaygınlığı %4,1 olarak bulunmuştur. Araştırmacılar siber zorbalığın görülme oranının düşük olma sebebini sorulan soruların son iki aylık yaşantıyı kapsamından ve bu sürenin kısa olabileceğinden dolayı olduğunu öne sürmüşlerdir. Araştırmada en çok kullanılan siber zorbalık çeşitlerinin %58,4 ile anlık mesajlaşma, %20,5 ile chat odaları ve %19,1 ile e-posta olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmada bulunan bir diğer bulgu da sınıf düzeyi arttıkça siber zorba olma olasılığı da artmaktadır.

Smith, Mandavi, Carvalho, Fisher, Russell ve Tippett'in (2008) İngiltere'de yaşları 11 ile 16 arasında değişen 533 (261 erkek, 267 kız) katılımcı ile yaptıkları çalışmada, siber zorbalık olaylarının oranının anlık mesajlaşma aracılığı ile %5,3 olduğu, telefon aramaları ile de %4,3 olduğu bildirilmiştir. Ayrıca araştırmada siber zorbalık deneyimlerinde kız ve erkekler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır.

Slonje ve Smith'in (2008) İsveç'te yaptıkları çalışmaya yaş ortalamaları 15,3 olan 360 (203 erkek, 157 kız) öğrenci katılmıştır. Araştırmacılar, Smith ve diğerlerinin (2006) çalışmalarında kullandıkları sorulardan yararlanmışlardır. Yaşa ve cinsiyete göre dört kategori (metin mesajı, eposta, telefon aramaları ve resim/video klip) araştırılmıştır. Çalışmada tekrarlayıcı siber zorbalık davranışlarının oranının %2,5 olduğu ve en olumsuz algılanan siber zorbalık davranışının resim/video klip zorbalığı olduğu bulunmuştur.

2.2.2. Siber Zorbalık İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Erdur-Baker, Güneri ve Altun'un (2006) son altı yılın gazete kayıtlarının toplanmasıyla yapılandırılan çalışmalarında sonuçlar kavgaların MSN ve/veya chat odalarında başladığını daha sonra fiziksel dünyaya taşındığını ve bıçaklama ya da cinayet ile sonuçlandığını göstermiştir.

Erdur-Baker ve Kavşut'un (2007) lise öğrencilerinin siber zorbalık deneyimlerini, internet ve cep telefonu kullanma sıklıklarını inceledikleri çalışmada

228 lise öğrencisi ile çalışmışlardır. Sonuçlar diğer ülkelerde karşılaşılan siber zorba veya siber kurban olma durumlarının ülkemizde de yaşandığını göstermektedir. Erkek öğrenciler kız öğrencilere oranla hem daha fazla siber zorbalık yaptıklarını hem de daha fazla siber zorbalığa maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. Ayrıca internet temelli iletişim kaynaklarının kullanımı ile siber zorba ya da kurban olma arasında pozitif yönde ilişki bulunmuşken, okul türü, ailenin ekonomik geliri, yaş ve sınıf değişkenlerinin siber zorba ya da siber kurban olma ile ilişkili olmadığı gözlenmiştir.

Topçu ve Erdur-Baker'in (2007) yüz yüze gerçekleştirilen akran zorbalığı ile siber zorbalık arasındaki ilişkiyi toplumsal cinsiyete dayalı olarak inceledikleri çalışmada 356 lise öğrencisi ile çalışmışlardır. Öğrencilerin %53,4'ü erkek, %46,1'i kızdır. Bu çalışmada siber zorba ve siber kurban olma durumunu belirleyen iki paralel formülü ölçüm aracı ve zorbalık ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonuçları yüz yüze gerçekleştirilen zorbalık ile siber zorbalık arasında pozitif yönde ilişki olduğunu göstermiştir. Ayrıca erkek öğrenciler kız öğrencilere oranla daha fazla siber zorbalık yaptıklarını rapor etmişlerdir.

Topçu, Erdur-Baker ve Çapa-Aydın'ın (2008) öğrencilerin siber zorbalık deneyimlerini farklı okul türlerine göre inceledikleri çalışmada yaşları 14 ile 15 arasında değişen 183 katılımcı ile çalışmışlardır. Katılımcılara demografik bilgi formu verilerek internet aracılığıyla iletişim araçlarını kullanma sıklıklarını ve siber zorbalık yaşantılarını ölçen sorular sorulmuştur. Sonuçlar özel okul öğrencilerinin devlet okulu öğrencilerine göre daha sık internet aracılığıyla iletişim araçlarını kullanmalarına rağmen devlet okulu öğrencilerinin özel okul öğrencilerine göre daha çok siber zorba ve siber kurban olduklarını göstermiştir. Özel okulda okuyan siber kurbanlar siber zorbalık davranışlarını şaka olarak algıladıkları için önemsemediklerini belirtirken devlet okulunda okuyan siber kurban öğrenciler ise yapılan siber zorbalık davranışlarına karşı sinirlendiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların %70'inin siber zorbalıkla karşılaştıklarında başkalarından yardım aldığı tespit edilmiştir. Devlet okulunda okuyanların %28,6'sı, özel okulda okuyanların ise %43,6'sı arkadaşlarından yardım aldığını belirtmişlerdir. Özel okulda okuyan öğrencilerin hiç biri öğretmenlerinden yardım almazken devlet okulunda

okuyan öğrencilerin çok az bir kısmının öğretmenlerinden yardım istediği bulunmuştur. Devlet okulunda okuyan öğrencilerin %23,8'i hiç kimseden yardım istemediğini belirtirken, %28,6'sı arkadaşlarından, %13,3'ü ailesinden, %10,5'i akrabalarından, %17,1'i kardeşlerinden, %14,3'ü tanıdıklarından, %6,7'si okul danışmanından, %5,7'si öğretmenlerinden ve %1,9'u müdürden yardım istediğini belirtmişlerdir.

Arıcak, Siyahhan, Uzunhasanoğlu, Sarıbeyoğlu ve diğerleri (2008), ergenlerdeki siber zorbalık durumunu belirlemek için yaptığı çalışmalarında, 269 öğrenci ile çalışmıştır. Öğrencilerin yaşları 12 ile 19 arasında değişmekte olup 134 erkek ve 135 kız öğrenci bulunmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin %35,7'si zorba davranış gösterirken, %23,8'i hem zorba hem de kurban davranışları göstermiştir. Öğrencilerden sadece %5,9' unun yalnızca kurban durumunda olduğu bulunmuştur. Erkekler kızlara oranla daha fazla zorba, kurban ve hem zorba hem de kurban durumunu göstermektedirler. Araştırmada öğrencilerin %49'u siber zorbaların yakalanacağını düşündüklerini ve %40'ı da siber zorbalıkla karşılaştıklarında kimlere başvuracaklarını bildiklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu siber zorbalıkla karşılaştıklarında zorbayı ya da mailleri bloke ederek, zorbaya davranışlarını yapmamasını söyleyerek, kullanıcı adını değiştirerek baş ettiklerini söylerken %15'i arkadaşlarından yardım aldığını, %10'u ailesine söylediğini, %1'i öğretmenlerine ve %3,4'ü kimseye söylemediğini belirtmişlerdir.

Arıcak (2009), siber zorbalık ve psikiyatrik belirtiler arasındaki ilişkiyi incelemek için 695 üniversite öğrencisine demografik bilgi formunun yanı sıra siber zorbalıkla ilgili sorular ve Belirti Tarama Listesi-90-R (SCL-90-R) uygulamıştır. Öğrencilerin %19,7'si hayatında en az bir kez siber zorbalık yaptığını, %54,4'ü ise en az bir kez siber kurban olduklarını belirtmişlerdir. Bu yüzdeler içinden hesaplanan saf-siber zorbaların oranı %2 iken, %36,7'si saf-siber kurban, %17,7'si ise siber zorba-kurban olarak tanımlanmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların yaklaşık yarısı internet üzerinde ya da cep telefonu ile daha önceden (en az bir kez) bir başkasıymış gibi davrandıklarını ifade etmişlerdir. İnternet ya da cep telefonu üzerinde kimliğini gizleme davranışı ile siber zorbalık arasında da anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Cinsiyete göre siber kurban olma durumu arasında anlamlı bir fark olmamasına karşın, erkeklerin kadınlara göre daha fazla siber zorbalık eylemlerine karıştıkları bulunmuştur. Aynı zamanda erkekler, gelecekteki olası siber zorbalık davranışlarında bulunmaya daha yatkın olarak belirlenmiştir. Bu araştırmadan ortaya çıkan en önemli sonuç, düşmanca duygular ve psikotik belirtilerin siber zorbalığı yordayan iki temel değişken olmasıdır.

Erdur-Baker (2010), siber zorbalık ve geleneksel zorbalık arasındaki ilişkiyi cinsiyete ve internet aracılı iletişim araçlarının sık ve riskli kullanımına göre incelediği araştırmasında yaşları 14 ile 18 arasında değişen 276 ergen (123 kız, 151 erkek, 2 belirsiz) ile çalışmıştır. Araştırma sonuçları, katılımcıların %32 sinin hem geleneksel hem de siber zorbalık kurbanı olduğunu, %26 sının ise hem geleneksel zorbalıkta hem de siber zorbalıkta zorba olduklarını göstermiştir. Erkeklerin kızlara göre her iki zorbalık türünde de daha fazla zorba ve kurban oldukları belirlenmiştir. Cinsiyete göre geleneksel ve siber zorbalık arasındaki ilişkiye bakılmış ve erkeklerde anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni ve örnekleme, veri toplama araçları, araştırmada verilerin toplanması ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler üzerinde durulmuştur.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin siber zorbalık davranışlarına maruz kalma ve siber zorbalık davranışlarını uygulama yaygınlıklarını ve bu yaygınlığın cinsiyete göre değişimini incelemeye dayalı olarak oluşturulmuş survey (betimleyici) modelinde bir çalışmadır. Survey modelinde yapılan araştırmalar, geçmişte ya da halen varolan bir durumu varolduğu biçimiyle betimlemeyi amaçlarlar. Araştırmaya konu olan birey, olay veya nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2008).

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Konya ili Cihanbeyli ilçesinde resmi ilköğretim okullarında öğrenim gören ikinci kademe öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise 2009-2010 eğitim öğretim yılında Konya ili Cihanbeyli ilçesindeki resmi ilköğretim okullarından rastgele (random) örnekleme yolu ile seçilen 648 ikinci kademe öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemine ilişkin demografik bilgiler aşağıda verilmiştir.

Tablo 1: Araştırmanın Örneklemini Oluşturan Öğrencilerin Okullara ve Cinsiyetlere Göre Dağılımı

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
Okul	Faik Türkmen İlköğretim Okulu	Sayı	53	62	115
		% okul	46,1%	53,9%	100,0%
		% Cinsiyet	18,1%	17,5%	17,7%
	Karşıyaka İlköğretim Okulu	Sayı	34	37	71
		% okul	47,9%	52,1%	100,0%
		% Cinsiyet	11,6%	10,4%	11,0%
	Atatürk İlköğretim Okulu	Sayı	61	90	151
		% okul	40,4%	59,6%	100,0%
		% Cinsiyet	20,8%	25,4%	23,3%
	Adnan Menderes İlköğretim Okulu	Sayı	116	129	245
		% okul	47,3%	52,7%	100,0%
		% Cinsiyet	39,6%	36,3%	37,8%
	Yeniceoba Atatürk İlköğretim Okulu	Sayı	29	37	66
		% okul	43,9%	56,1%	100,0%
		% Cinsiyet	9,9%	10,4%	10,2%
Toplam		Sayı	293	355	648
		% okul	45,2%	54,8%	100,0%
		% Cinsiyet	100,0%	100,0%	100,0%

Araştırmaya katılan öğrencilerin gittikleri okullara göre dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %17,7'si (115 kişi) Faik Türkmen İ.Ö.O.'na, %11'i (71 kişi) Karşıyaka İ.Ö.O.'na, %23,3'ü (151 kişi) Atatürk İ.Ö.O.'na, %37,8'i (245 kişi) Adnan Menderes İ.Ö.O.'na ve son olarak katılımcıların %10,2'si (66 kişi) Yeniceoba Atatürk İ.Ö.O'na giden öğrencilerden oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımları incelendiğinde, katılımcıların %54,8'i (355 kişi) erkeklerden, %45,2'si (293 kişi) ise kızlardan oluşmaktadır.

Tablo 2: Araştırmanın Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Sınıflarına Göre Dağılımı

Sınıf	Frekans	Yüzde
6	203	31,3
7	234	36,1
8	211	32,6
Toplam	648	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflarına göre dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %31,3'ü (203 kişi) 6'ncı sınıfa giden öğrencilerden, %36,1'i (234 kişi) 7'inci sınıfa giden öğrencilerden ve %32,6'sı (211 kişi) 8'inci sınıfa giden öğrencilerden oluşmaktadır.

Tablo 3: Araştırmanın Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş	Frekans	Yüzde
11	45	6,9
12	202	31,2
13	217	33,5
14	163	25,2
15	21	3,2
Toplam	648	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş gruplarına göre dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %6,9'u (45 kişi) 11 yaş, %31,2'si (202 kişi) 12 yaş, %33,5'i (217 kişi) 13 yaş grubunda, %25,2'si (163 kişi) 14 yaş ve son olarak %3,2'si (21 kişi) 15 yaş grubundaki kişilerden oluşmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veriler öğrencilere uygulanan “Kişisel Bilgiler Formu”, “Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kalma Anketi” ve “Siber Zorbalık Davranışlarını Uygulama Anketi” kullanılarak toplanmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sınıf, yaş, cinsiyet, yaşanılan yer, anne/baba mesleği, anne/baba eğitim düzeyi ve gelir düzeyi gibi demografik özellikler, ikinci bölümde ise internet ve cep telefonu kullanımını sorgulayan sorular sorulmuştur (EK-1).

3.3.2. Anket

Araştırmada, araştırmacı tarafından alan yazınına dayalı olarak, öğrencilerin siber zorbalık davranışlarına maruz kalma ve siber zorbalık davranışlarını uygulama sıklıklarını belirlemek amacıyla geliştirilen anket formları kullanılmıştır.

Anket maddelerinin oluşturulmasında önce, siber zorbalık ile ilgili çeşitli kaynaklar taranarak siber zorbalığın ortaya konulan formlarıyla ilgili maddeler oluşturulmuştur. Bu maddelerin oluşturulmasında, Berrier (2007), Patchin ve Hinduja (2006), Li (2006), Beran ve Li (2007), Kowalski ve Limber (2007), Li (2005), Smith vd. (2006), Li (2005a), Stys (2004), Topçu (2008) ve Baker ve Kavşut'un (2007) yaptığı çalışmalardan yararlanılmıştır. Saptanmış olan maddeler, gerekli düzeltme, kısaltma ve ayrıştırma çalışmaları yapıldıktan sonra "cep telefonu", "internet", "forum siteleri" ve "chat/sohbet odaları" olmak üzere dört ayrı kategoride incelenmiştir. Daha sonra "siber zorbalık davranışlarına maruz kalma" ve "siber zorbalık davranışlarını uygulama" olmak üzere iki bölüm oluşturulmuştur. Taslak olarak hazırlanan anket alandaki öğretim üyelerinin görüşüne sunulmuş ve onların görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Bu düzeltmeler sonucunda anketten kimi maddeler çıkartılarak ve kimi maddeler eklenerek anket "Siber zorbalık davranışlarına maruz kalma" başlığı altında 23 (EK-2) ve "Siber zorbalık davranışlarını uygulama" başlığı altında 29 (EK-3) olmak üzere toplam 52 maddeden oluşmuştur. Son aşamada liste yeniden incelenmiş ve gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra uygulamaya hazır duruma getirilmiştir. Dört kategoride verilen davranışlarda, birinci bölümde hangilerine hangi sıklıkta maruz kaldıklarını belirtmeleri, ikinci

bölümde aynı kategorideki davranışların hangilerini hangi sıklıkta uyguladıklarını belirtmeleri istenmiştir.

Anketin birinci bölümünde, öğrencilerin siber zorbalık davranışlarına maruz kaldıklarında başvurdukları çözüm yollarının belirlenmesine yer verilmiştir. Bunun için öğrencilere 24. soru olarak siber zorbalık davranışlarına maruz kaldıklarında başvurdukları çözüm yolları sorulmuş ve cevaplarını yazmaları istenmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

2009-2010 eğitim öğretim yılında Konya ili Cihanbeyli ilçesinde bulunan Faik Türkmen İlköğretim Okulu, Karşıyaka İlköğretim Okulu, Atatürk İlköğretim Okulu, Adnan Menderes İlköğretim Okulu ve Yeniceoba Atatürk İlköğretim Okulu ikinci kademeye devam eden ve örneklem kapsamına alınan öğrencilere veri toplama araçları araştırmacının kendisi tarafından uygulanmıştır.

Veri toplama araçlarının uygulanması ders saatlerinde gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler kendilerine verilen veri toplama araçlarını yanıtlamaya başlamadan önce araştırmacı tarafından araştırmanın amaçları ve anketlerin yanıtlanması konusunda bilgilendirilmişlerdir. Veri toplama araçları öğrencilere tek oturumda (40 dakika) araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

Öğrencilerin veri toplama araçlarını içten ve doğru bir şekilde yanıtlamalarını sağlamak amacıyla veri toplama araçlarının üzerlerine isimlerini yazmak zorunda olmadıkları, kendilerinden toplanan bilgilerin sadece araştırmacı tarafından okunacağı, okul idaresi, öğretmenleri ya da aileleri tarafından görülmesinin mümkün olmayacağı belirtilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın istatistiksel analizinde, ilköğretim ikinci kademe öğrencileri arasında görülen siber zorbalık davranışlarına maruz kalma ve uygulama

yaygınlığının ve öğrencilerin siber zorbalık davranışlarına maruz kaldıklarında başvurdukları çözüm yollarının betimlenmesinde yüzde ve frekans dağılımı, öğrenciler arasında görülen siber zorbalık davranışlarına maruz kalma ve uygulama yaygınlığının cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla parametrik olmayan test tekniği ki-kare kullanılmıştır. Ki-kare testi kategorik bir değişkenin düzeylerine giren birey ya da nesnelerin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemede kullanılmaktadır (Karasar, 2008).

Bulguların anlamlı olup olmadığının yorumlanmasında $p < 0.05$ anlamlılık düzeyi ölçüt alınmıştır. Toplanan verilerin çözümünde SPSS-WINDOWS 11.5 paket programı kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde önce bilgi toplama formunda yer alan internet ve cep telefonu kullanımına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Daha sonra siber zorbalık davranışlarına maruz kalma ve siber zorbalık davranışlarını uygulama sıklıkları ve cinsiyet farklılıklarına ilişkin bulgular, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda verilmiştir. Son olarak öğrencilerin siber zorbalık davranışlarına maruz kaldıklarında başvurdukları çözüm yollarına ilişkin bulgular sunulmuştur.

4.1. Bilgi Toplama Formunda Yer Alan İnternet Ve Cep Telefonu Kullanım Bilgilerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğrencilerin bilgisayar sahibi olma yaygınlığı, bilgisayar sahibi olanların bilgisayar kullanım süreleri, internet kullanma yaygınlığı, kendilerine ait e-posta sahibi olup olmamaları, interneti kullanım amaçları, internet kullanım sıklığı, günlük internet kullanım sıklıkları, internete bağlandıkları yer ve cep telefonu sahibi olma yaygınlıklarına dair dağılım ve yüzdeler yer almaktadır.

Tablo 4: Araştırmanın Örneklemini Oluşturan Öğrencilerin Bilgisayar Sahibi Olmalarına Göre Dağılımı

Bilgisayarı var mı?	Frekans	Yüzde
Evet	409	63,1
Hayır	239	36,9
Toplam	648	100,0

Tablo 4'e göre katılımcıların %63,1'i (409 kişi) bilgisayarı olanlardan, %36,9'u (239 kişi) bilgisayarı olmayan kişilerden oluşmaktadır.

Tablo 5: Araştırmanın Örneklemi Oluşturan Öğrencilerden Bilgisayar Sahibi Olanların Kullanım Sürelerine Göre Dağılımı

Bilgisayar Kullanım Süresi	Frekans	Yüzde
1 Yıldan Az	72	11,1
1-2 Yıl	123	19,0
2 Yıldan Fazla	214	33,0
Toplam	409	63,1
Sahip Olmayan	239	36,9
Genel Toplam	648	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerden bilgisayar sahibi olanların kullanım sürelerine göre dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %17,6'sı (72 kişi) 1 yıldan daha az süredir, %30,1'i (123 kişi) 1 veya 2 yıldır ve %52,3'ü (214 kişi) 2 yıldan fazla süredir bilgisayar sahibi olanlardan oluşmaktadır. Katılımcıların %36,9'unun (239 kişi) bilgisayarı yoktur.

Tablo 6: Araştırmanın Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin İnternet Kullanımına Göre Dağılımı

İnternet Kullanımı	Frekans	Yüzde
Evet	604	93,2
Hayır	44	6,8
Toplam	648	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin internet kullanımlarına göre dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %93,2'si (604 kişi) internet kullandıklarını, %6,8'i (44 kişi) internet kullanmadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 7: Araştırmanın Örneklemini Oluşturan Öğrencilerin Kendilerine Ait E-Posta Adresinin Olmasına Göre Dağılımı

E-posta Adresine Sahip Olma	Frekans	Yüzde
Evet	467	72,1
Hayır	137	21,1
Toplam	604	93,2
Cevap Vermeyen	44	6,8
Genel Toplam	648	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin kendilerine ait e-posta adreslerinin olmasına göre dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %77,3'ü (467 kişi) e-posta adresinin olduğunu, %22,7'si ise (137 kişi) e-posta adresinin olmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların %6,8'i (44 kişi) internet kullanmadığı için cevap vermemiştir.

Tablo 8: Araştırmanın Örneklemini Oluşturan Öğrencilerin İnternet Kullanım Amaçlarına Göre Dağılımı

İnternet Kullanım Amacı	Frekans	Yüzde
Ödev	212	32,7
Oyun	29	4,5
Sohbet	29	4,5
Ödev ve Oyun	122	18,8
Hepsi	212	32,7
Toplam	604	93,2
Cevap Vermeyen	44	6,8
Genel Toplam	648	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin interneti kullanım amaçlarına göre dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %35,1'i (212 kişi) ödev amaçlı interneti kullandıklarını, %20,2'si (122 kişi) ödev ve oyun amaçlı, %4,8'i (29 kişi) oyun amaçlı, %4,8'i (29 kişi) sohbet amaçlı ve %35,1'i (212 kişi) kategorilerin tamamı için interneti kullandıklarını ifade etmiştir. Katılımcıların 6,8'i (44 kişi) internet kullanmadıkları için cevap vermemişlerdir.

Tablo 9: Araştırmanın Örneklemini Oluşturan Öğrencilerin İnternet Kullanım Sıklığına Göre Dağılımı

İnternet Kullanım Sıklığı	Frekans	Yüzde
Haftada 1	236	36,4
Haftada 2-3	200	30,9
Haftada 3 ten fazla	166	25,6
Toplam	602	92,9
Cevap Vermeyen	46	7,1
Genel Toplam	648	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin internet kullanım sıklığına göre dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %39,2'si (236 kişi) haftada 1 defa internet kullandığını, %33,2'si (200 kişi) haftada 2 veya 3 defa internet kullandığını, %27,6'sı (166 kişi) ise haftada 4 veya daha fazla sıklıkla internet kullandığını ifade etmişlerdir. Katılımcıların %7,1'i (46 kişi) cevap vermemiştir.

Tablo 10: Araştırmanın Örneklemini Oluşturan Öğrencilerin İnterneti Günlük Kullanım Sıklıklarına Göre Dağılımı

Günlük İnternet Kullanım Sıklığı	Frekans	Yüzde
1 Saatten Az	290	44,8
1-2 Saat	233	36,0
3-4 Saat	44	6,8
4 Saatten Fazla	35	5,4
Toplam	602	92,9
Cevap Vermeyen	46	7,1
Genel Toplam	648	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin interneti günlük kullanım sıklıklarına göre dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %48,2'si (290 kişi) günlük 1 saatten az internete girdiklerini, %38,7'si (233 kişi) 1 veya 2 saat, %7,3'ü (44 kişi) 3 veya 4 saat, %5,8'i (35 kişi) 4 saatten fazla süre internete girdiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların %7,1'i (46 kişi) cevap vermemiştir.

Tablo 11: Araştırmanın Örneklemini Oluşturan Öğrencilerin İnternete Bağlandıkları Yerlere Göre Dağılımı

İnternete Bağlanılan Yer	Frekans	Yüzde
Ev	289	44,6
Okul	51	7,9
İnternet Kafe	214	33,0
Diğer	34	5,2
Hepsi	15	2,3
Toplam	603	93,1
Cevap Vermeyen	45	6,9
Genel Toplam	648	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin internete bağlandıkları yerlere göre dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %47,9'u (289 kişi) evden internete bağlandığını, %35,5'i (214 kişi) internet kafeden, %8,5'i (51 kişi) okuldan, %5,6'sı (34 kişi) bu kategorilerin dışından ve %2,5'i (15 kişi) bu kategorilerin tamamından internete bağlandıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların %6,9'u (45 kişi) cevap vermemiştir.

Tablo 12: Araştırmanın Örneklemini Oluşturan Öğrencilerin Cep Telefonunun Olmasına Göre Dağılımı

Cep telefonu var mı?	Frekans	Yüzde
Evet	261	40,3
Hayır	387	59,7
Toplam	648	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin cep telefonunun olmasına göre dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %59,7'si (387 kişi) cep telefonunun olmadığını, %40,3'ü (261 kişi) cep telefonunun olduğunu ifade etmiştir.

4.2. Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kalma Sıklığı ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Bulgular

İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin cinsiyetlerine göre siber zorbalık davranışlarına maruz kalma sıklıkları cep telefonu ile, internet aracılığı ile, forum siteleri aracılığı ile ve Chat/Sohbet odaları aracılığı ile yapılan siber zorbalık davranışları adı altında dört bölümde incelenmiştir.

4.2.1. Cep Telefonu İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kalma Sıklığı ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Bulgular

İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin cep telefonu ile yapılan siber zorbalık davranışlarına maruz kalma sıklıklarıyla cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek amacıyla Ki-kare testi yapılmıştır. Araştırma verileri $p < 0.05$ 'lik anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

Cep telefonu ile yapılan siber zorbalık davranışlarına maruz kalma sıklıkları ve cinsiyet farklılıklarına ilişkin frekans, yüzde ve ki-kare analizi sonuçları Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13 incelendiğinde, "SMS ile birisinden tehdit edici mesajlar aldınız mı?" ifadesine %3,9'u (25 kişi) evet, %96,1'i (623 kişi) hayır diyerek almadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 13'ü bir kere, 12'si iki ve üstü kere bu durumla karşılaştığını ifade etmiştir. SMS ile tehdit edici mesaj alanların cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p=0,01 < 0,05$) ve erkeklerin (20 kişi), kızlara (5 kişi) göre bu durumla daha fazla karşılaştığını belirlenmiştir.

"SMS ile birisinden utandırıcı mesajlar aldınız mı?" ifadesine %2,6'sı (17 kişi) evet, %97,4'ü (631 kişi) hayır diyerek karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 5'i bir kere, 12'si iki ve üstü kere bu durumla karşılaştığını ifade etmiştir. SMS ile utandırıcı mesaj alanların cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık

gösterdiği ($p=0,02<0,05$) ve erkeklerin (14 kişi), kızlara (3 kişi) göre bu durumla daha fazla karşılaştığı belirlenmiştir.

Tablo 13: Cep Telefonu İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kalma Sıklıkları ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Frekans, Yüzde Ve Ki-Kare Analizi Sonuçları

Cep Telefonu ile Siber Zorbalığa Maruz Kalma	Evet n %	Hayır n %	Bir Kere	İki ve Üstü	Cinsiyet İlişkisi		
					Kız n %	Erkek n %	p- value
SMS ile birisinden tehdit edici mesajlar aldınız mı?	25 3,9	623 96,1	13	12	5 1,7	20 5,6	0,010
SMS ile birisinden utandırıcı mesajlar aldınız mı?	17 2,6	631 97,4	5	12	3 1,0	14 3,9	0,021
SMS ile birisinden incitici mesajlar aldınız mı?	23 3,5	625 96,5	11	12	6 2,0	17 4,8	0,061
Kameralı cep telefonu aracılığı ile izniniz alınmadan fotoğrafınız çekilerek internet veya cep telefonu aracılığı ile diğer insanlarla paylaşıldı mı?	25 3,9	623 96,1	12	13	4 1,4	21 5,9	0,003

“Kameralı cep telefonu aracılığı ile izniniz alınmadan fotoğrafınız çekilerek internet veya cep telefonu aracılığı ile diğer insanlarla paylaşıldı mı?” ifadesine %3,9’u (25 kişi) evet, %96,1’i (623 kişi) hayır diyerek karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 12’si bir kere, 13’ü iki ve üstü kere bu durumla karşılaştığını ifade etmiştir. Cep telefonu ile izni olunmadan yapılan çekimlerin paylaşılması durumu ile karşılaşanların cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p=0,003<0,05$) ve erkeklerin (21 kişi), kızlara (4 kişi) göre bu durumla daha fazla karşılaştığı belirlenmiştir.

Genel olarak incelendiğinde cep telefonu ile yapılan siber zorbalık davranışlarına maruz kalanların erkek katılımcılar olduğu ve yoğun bir şekilde belirtilen ifadelerle daha çok maruz kaldıkları sonucuna varılmıştır.

4.2.2. İnternet Aracılığı İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kalma Sıklığı ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Bulgular

İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin internet aracılığı ile yapılan siber zorbalık davranışlarına maruz kalma sıklıklarıyla cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek amacıyla Ki-Kare testi yapılmıştır. Araştırma verileri $p < 0.05$ 'lik anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

İnternet aracılığı ile yapılan siber zorbalık davranışlarına maruz kalma sıklıkları ve cinsiyet farklılıklarına ilişkin frekans, yüzde ve ki-kare analizi sonuçları Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14 incelendiğinde, “İnternet ortamında tanıştığınız birisinden zarar gördünüz mü?” ifadesine %4,6'sı (30 kişi) evet, %95,4'ü (618 kişi) hayır diyerek karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 20'si bir kere, 10'u iki ve üstü kere bu durumla karşılaştığını ifade etmiştir. İnternet ortamında tanıştığı birisinden zarar görenlerin cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p = 0,037 < 0,05$) ve erkeklerin (22 kişi), kızlara (8 kişi) göre bu durumla daha fazla karşılaştığı belirlenmiştir.

“E-posta hesabınızın şifresi ele geçirilerek erişiminiz engellendi mi?” ifadesine %17,6'sı (114 kişi) evet, %82,4'ü (534 kişi) hayır diyerek karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 83'ü bir kere, 31'i iki ve üstü kere bu durumla karşılaştığını ifade etmiştir. E-posta hesabının şifresi ele geçirilerek erişimi engellenenlerin, cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p = 0,005 < 0,05$) ve erkeklerin (76 kişi), kızlara (38 kişi) göre bu durumla daha fazla karşılaştığı belirlenmiştir.

Genel olarak incelendiğinde internet ile yapılan siber zorbalık davranışlarına maruz kalanların erkek katılımcılar olduğu ve yoğun bir şekilde belirtilen ifadelere daha çok maruz kaldıkları sonucuna varılmıştır.

Tablo 14: İnternet Aracılığı İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kalma Sıklıkları ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Frekans, Yüzde Ve Ki-Kare Analizi Sonuçları

İnternet ile Siber Zorbalığa Maruz Kalma	Evet n %	Hayır n %	Bir Kere	İki ve Üstü	Cinsiyet İlişkisi		
					Kız n %	Erkek n %	p- value
İnternet ortamında tanıştığınız birisinden zarar gördünüz mü?	30 4,6	618 95,4	20	10	8 2,7	22 6,2	0,037
İnternette sizin hakkınızda utandırıcı dedikodular yayıldı mı?	15 2,3	633 97,7	10	5	7 2,4	8 2,3	0,909
İnternette sizin hakkınızda olumsuz söylentiler yayıldı mı?	19 2,9	629 97,1	15	4	11 3,8	8 2,3	0,260
İnternet ortamında sizin fotomontaj resimleriniz kullanılarak küçük düşürüldünüz mü?	11 1,7	637 98,3	9	2	3 1,0	8 2,3	0,228
E-posta hesabınızın şifresi ele geçirilerek erişiminiz engellendi mi?	114 17,6	534 82,4	83	31	38 13,0	76 21,4	0,005
E-posta hesabınızın şifresi ele geçirilerek özel mesajlarınıza ulaşıldı mı?	57 8,8	591 91,2	41	16	23 7,8	34 9,6	0,440
E-posta aracılığı ile sizi tehdit eden mesajlar adliniz mi?	29 4,5	619 95,5	17	12	12 4,1	17 4,8	0,671
E-posta aracılığı ile sizi kırıcı mesajlar aldınız mı?	51 7,9	597 92,1	26	25	21 7,2	30 8,5	0,546
E-posta aracılığı ile sizi utandırıcı mesajlar aldınız mı?	27 4,2	621 95,8	18	9	13 4,4	14 3,9	0,755
Nedensiz yere Messenger'a girişiniz engellendi mi?	63 9,7	585 90,3	42	21	25 8,5	38 10,7	0,353
Bir başkası kişisel bilgisayarınızdaki bilgileri izniniz olmadan aldı mı?	33 5,1	615 94,9	20	13	11 3,8	22 6,2	0,159

4.2.3. Forum Siteleri Aracılığı İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kalma Sıklığı ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Bulgular

İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin forum siteleri aracılığı ile yapılan siber zorbalık davranışlarına maruz kalma sıklıklarıyla cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek amacıyla Ki-Kare testi yapılmıştır. Araştırma verileri $p<0.05$ 'lik anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

Forum siteleri aracılığı ile yapılan siber zorbalık davranışlarına maruz kalma sıklıkları ve cinsiyet farklılıklarına ilişkin frekans, yüzde ve ki-kare analizi sonuçları Tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15: Forum Siteleri Aracılığı İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kalma Sıklıkları ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Frekans, Yüzde Ve Ki-Kare Analizi Sonuçları

Forum Siteleri ile Siber Zorbalığa Maruz Kalma	Evet n %	Hayır n %	Bir Kere	İki ve Üstü	Cinsiyet İlişkisi		
					Kız n %	Erkek n %	p- value
Bir forum sitesinde yazdığınız yorumlarla, bilgilerle alay edildi mi?	33 5,1	615 94,9	22	11	9 3,1	24 6,8	0,034
Bir forum sitesinde nedensiz yere küçük düşürüldünüz mü?	13 2,0	635 98,0	7	6	5 1,7	8 2,3	0,621
Bir forum sitesinde bir grup ya da birisi tarafından dışlandınız mı, size karşı cephe alındı mı?	25 3,9	623 96,1	15	10	9 3,1	16 4,5	0,345
Bir forum yetkilisi nedensiz yere sizin üyeliğinizi iptal etti mi?	53 8,2	595 91,8	33	20	11 3,8	42 11,8	0,000

Tablo 15 incelendiğinde, “Bir forum sitesinde yazdığınız yorumlarla, bilgilerle alay edildi mi?” ifadesine %5,1’i (33 kişi) evet, %94,9’u (615 kişi) hayır diyerek karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 22’si bir kere, 11’i iki ve üstü kere bu durumla karşılaştığını ifade etmiştir. Bir forum sitesinde yazdığı yorumlar ile alay edilenlerin, cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p=0,034<0,05$)

ve erkeklerin (24 kişi), kızlara (9 kişi) göre bu durumla daha fazla karşılaştığı belirlenmiştir.

“Bir forum yetkilisi nedensiz yere sizin üyeliğinizi iptal etti mi?” ifadesine %8,2’si (53 kişi) evet, %91,8’i (595 kişi) hayır diyerek karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 34’ü bir kere, 21’i iki ve üstü kere bu durumla karşılaştığını ifade etmiştir. Bir forum yetkilisi tarafından nedensiz yere üyeliği iptal edilenlerin, cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p=0,00<0,05$) ve erkeklerin (42 kişi), kızlara (11 kişi) göre bu durumla daha fazla karşılaştığı belirlenmiştir.

Genel olarak incelendiğinde forum sitelerinde yapılan siber zorbalık davranışlarına maruz kalanların erkek katılımcılar olduğu ve yoğun bir şekilde belirtilen ifadelere daha çok maruz kaldıkları sonucuna varılmıştır.

4.2.4. Chat/Sohbet Odaları Aracılığı İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kalma Sıklığı ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Bulgular

İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin chat/sohbet odaları aracılığı ile yapılan siber zorbalık davranışlarına maruz kalma sıklıklarıyla cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek amacıyla Ki-Kare testi yapılmıştır. Araştırma verileri $p<0.05$ ’lik anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

Chat/Sohbet odaları aracılığı ile yapılan siber zorbalık davranışlarına maruz kalma sıklıkları ve cinsiyet farklılıklarına ilişkin frekans, yüzde ve ki-kare analizi sonuçları Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16 incelendiğinde katılımcıların, “Chat/sohbet odasında hakarete uğradınız mı?” ifadesine %2,9’u (19 kişi) evet, %97,1’i (629 kişi) hayır diyerek karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 14’ü bir kere, 5’i iki ve üstü kere bu durumla karşılaştığını ifade etmiştir. Chat veya sohbet odasında hakarete uğrayanların, cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p=0,032<0,05$) ve

erkeklerin (15 kişi), kızlara (4 kişi) göre bu durumla daha fazla karşılaştığı belirlenmiştir.

Tablo 16: Chat/Sohbet Odaları Aracılığı İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kalma Sıklıkları ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Frekans, Yüzde Ve Ki-Kare Analizi Sonuçları

Chat/Sohbet ile Siber Zorbalığa Maruz Kalma	Evet n %	Hayır n %	Bir Kere	İki ve Üstü	Cinsiyet İlişkisi		
					Kız n %	Erkek n %	p-value
Chat/sohbet odasında tehdit edildiniz mi?	13 2	635 98	9	4	3 1,0	10 2,8	0,105
Chat/sohbet odasında hakarete uğradınız mı?	19 2,9	629 97,1	14	5	4 1,4	15 4,2	0,032
Chat/sohbet odasından atıldınız mı?	34 5,2	614 94,8	18	16	4 1,4	30 8,5	0,000
Facebook, Myspace gibi arkadaşlık sitelerinde sizi kötüleleyici/utandırıcı web sayfası veya gruplar oluşturuldu mu?	25 3,9	623 96,1	20	5	5 1,7	20 5,6	0,010

“Chat/sohbet odasından atıldınız mı?” ifadesine %5,2’si (34 kişi) evet, %94,8’i (614 kişi) hayır diyerek karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 18’i bir kere, 16’sı iki ve üstü kere bu durumla karşılaştığını ifade etmiştir. Chat veya sohbet odasında hakarete uğrayanların, cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p=0,000<0,05$) ve erkeklerin (30 kişi), kızlara (4 kişi) göre bu durumla daha fazla karşılaştığı belirlenmiştir.

“Facebook, Myspace gibi arkadaşlık sitelerinde sizi kötüleleyici/utandırıcı web sayfası veya gruplar oluşturuldu mu?” ifadesine %3,9’u (25 kişi) evet, %96,1’i (623 kişi) hayır diyerek karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 20’si bir kere, 5’i iki ve üstü kere bu durumla karşılaştığını ifade etmiştir. Chat veya sohbet odasında hakarete uğrayanların, cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p=0,010<0,05$) ve erkeklerin (20 kişi), kızlara (5 kişi) göre bu durumla daha fazla karşılaştığı belirlenmiştir.

Genel olarak incelendiğinde chat/sohbet odalarında yapılan siber zorbalık davranışlarına maruz kalanların erkek katılımcılar olduğu ve yoğun bir şekilde belirtilen ifadelere daha çok maruz kaldıkları sonucuna varılmıştır.

4.3. Siber Zorbalık Davranışlarını Uygulama Sıklığı ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Bulgular

İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin cinsiyetlerine göre siber zorbalık davranışlarını uygulama sıklıkları cep telefonu ile, internet aracılığı ile, forum siteleri aracılığı ile ve Chat/Sohbet odaları aracılığı ile yapılan siber zorbalık davranışları adı altında dört bölümde incelenmiştir.

4.3.1. Cep Telefonu İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarını Uygulama Sıklığı ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Bulgular

İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin cep telefonu ile yapılan siber zorbalık davranışlarını uygulama sıklıklarıyla cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek amacıyla Ki-Kare testi yapılmıştır. Araştırma verileri $p<0.05$ 'lik anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

Cep telefonu ile yapılan siber zorbalık davranışlarını uygulama sıklıkları ve cinsiyet farklılıklarına ilişkin frekans, yüzde ve ki-kare analizi sonuçları Tablo 17'de sunulmuştur.

Tablo 17 incelendiğinde, "SMS ile birisine incitici mesajlar gönderdiniz mi?" ifadesine %3,7'si (24 kişi) evet, %96,3'ü (624 kişi) hayır diyerek yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 4'ü bir kere, 20'si iki ve üstü kere bu davranışları yaptıklarını ifade etmiştir. SMS ile birisine incitici mesaj yollayanların, cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p=0,014<0,05$) ve erkeklerin (19 kişi), kızlara (5 kişi) göre daha fazla incitici mesajlar gönderdikleri belirlenmiştir.

Tablo 17: Cep Telefonu İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarını Uygulama Sıklıkları ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Frekans, Yüzde Ve Ki-Kare Analizi Sonuçları

Cep Telefonu ile Siber Zorbalığı Uygulama	Evet n %	Hayır n %	Bir Kere	İki ve Üstü	Cinsiyet İlişkisi		
					Kız n %	Erkek n %	p- value
SMS ile birisine tehdit edici mesajlar gönderdiniz mi?	26 4	622 96	8	18	8 2,7	18 5,1	0,131
SMS ile birisine utandırıcı mesajlar gönderdiniz mi?	15 2,3	633 97,7	4	11	4 1,4	11 3,1	0,144
SMS ile birisine incitici mesajlar gönderdiniz mi?	24 3,7	624 96,3	4	20	5 1,7	19 5,4	0,014
Kameralı cep telefonu ile izin almadan birisinin fotoğraflarını çekerek internet veya cep telefonu aracılığı ile diğer insanlarla paylaştınız mı?	16 2,5	632 97,5	10	6	3 1	13 3,7	0,031

“Kameralı cep telefonu ile izin almadan birisinin fotoğraflarını çekerek internet veya cep telefonu aracılığı ile diğer insanlarla paylaştınız mı?” ifadesine %2,5’i (16 kişi) evet, %97,5’i (632 kişi) hayır diyerek yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 10’u bir kere, 6’sı iki ve üstü kere bu davranışı yaptıklarını ifade etmiştir. Kameralı cep telefonu ile izinsiz fotoğraf çekerek başkaları ile paylaşanların, cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p=0,031<0,05$) ve erkeklerin (13 kişi), kızlara (3 kişi) göre bu durumu daha fazla uyguladığı belirlenmiştir.

Genel olarak incelendiğinde cep telefonu ile yapılan siber zorbalık davranışlarını uygulayanların daha çok erkek katılımcılar olduğu sonucuna varılmıştır.

4.3.2. İnternet Aracılığı İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarını Uygulama Sıklığı ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Bulgular

İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin internet aracılığı ile yapılan siber zorbalık davranışlarını uygulama sıklıklarıyla cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık

bulunup bulunmadığını tespit etmek amacıyla Ki-Kare testi yapılmıştır. Araştırma verileri $p < 0.05$ 'lik anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

İnternet aracılığı ile yapılan siber zorbalık davranışlarını uygulama sıklıkları ve cinsiyet farklılıklarına ilişkin frekans, yüzde ve ki-kare analizi sonuçları Tablo 18'de sunulmuştur.

Tablo 18 incelendiğinde, "İnternet ortamında tanıştığınız birisine zarar verdiniz mi?" ifadesine %3,9'u (25 kişi) evet, %96,1'i (623 kişi) hayır diyerek yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 18'i bir kere, 6'sı iki ve üstü kere bu davranışı yaptıklarını ifade etmiştir. İnternet ortamında tanıştığı birisine zarar verenlerin, cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p = 0,003 < 0,05$) ve erkeklerin (21 kişi), kızlara (4 kişi) göre bu davranışı daha fazla uyguladığı belirlenmiştir.

"İnternette kendinizi başka biri olarak tanıttınız mı?" ifadesine %25,2'si (163 kişi) evet, %74,8'i (485 kişi) hayır diyerek yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 75'i bir kere, 88'i iki ve üstü kere bu davranışı yaptıklarını ifade etmiştir. İnternette kendini başka biri olarak tanıtanların, cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p = 0,013 < 0,05$) ve erkeklerin (103 kişi), kızlara (60 kişi) göre bu davranışı daha fazla yaptığı belirlenmiştir.

"İnternette kendinizle ilgili yanlış bilgi verdiniz mi?" ifadesine %28,2'si (183 kişi) evet, %71,8'i (465 kişi) hayır diyerek yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 102'si bir kere, 81'i iki ve üstü kere bu davranışı yaptıklarını ifade etmiştir. İnternette kendisiyle ilgili yanlış bilgi verenlerin, cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p = 0,006 < 0,05$) ve erkeklerin (116 kişi), kızlara (67 kişi) göre daha fazla kendileri ile ilgili yanlış bilgi verdikleri belirlenmiştir.

Tablo 18: İnternet Aracılığı İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarını Uygulama Sıklıkları ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Frekans, Yüzde Ve Ki-Kare Analizi Sonuçları

İnternet İle Siber Zorbalığı Uygulama	Evet n %	Hayır n %	Bir Kere	İki ve Üstü	Cinsiyet İlişkisi		
					Kız n %	Erkek n %	p-value
İnternet ortamında tanıştığınız birisine zarar verdiniz mi?	25 3,9	623 96,1	18	7	4 1,4	21 5,9	0,003
İnternette kendinizi başka biri olarak tanıttınız mı?	163 25,2	485 74,8	75	88	60 20,5	103 29	0,013
İnternette cinsiyetinizi farklı göstererek karşı tarafı kandırdınız mı?	75 11,6	573 88,4	33	42	28 9,6	47 13,2	0,145
İnternette kendinizle ilgili yanlış bilgi verdiniz mi?	183 28,2	465 71,8	102	81	67 22,9	116 32,7	0,006
İnternette birisi hakkında utandırıcı dedikodular yaydınız mı?	13 2	635 98	8	5	2 0,7	11 3,1	0,029
İnternette birisi hakkında olumsuz söylentiler yaydınız mı?	10 1,5	638 98,5	5	5	2 0,7	8 2,3	0,106
İnternet ortamında birisini fotomontaj resimlerini kullanarak küçük düşürdünüz mü?	18 2,8	630 97,2	13	5	3 1	15 4,2	0,014
Bir başkasının e-posta hesabının şifresini ele geçirerek erişimini engellediniz mi?	84 13	564 87	45	39	14 4,8	70 19,7	0,00
Bir başkasının e-posta hesabının şifresini ele geçirerek özel mesajlarına ulaştınız mı?	46 7,1	602 92,9	23	23	7 2,4	39 11	0,000
E-posta aracılığı ile birisine tehdit içeren mesajlar gönderdiniz mi?	23 3,5	625 96,5	14	9	10 3,4	13 3,7	0,865
E-posta aracılığı ile birisine kırıcı mesajlar gönderdiniz mi?	40 6,2	608 93,8	24	16	16 5,5	24 6,8	0,494
E-posta aracılığı ile birisine utandırıcı mesajlar gönderdiniz mi?	17 2,6	631 97,4	10	7	2 0,7	15 4,2	0,005
Messenger'da paylaşılan bilgileri izin almadan başkalarıyla paylaştınız mı?	28 4,3	620 95,7	13	15	8 2,7	20 5,6	0,070
İzin almadan bir başkasının kişisel bilgisayarındaki bilgileri (dosya, fotoğraf, vb.) aldınız mı?	32 4,9	616 95,1	13	19	9 3,1	23 6,5	0,046
Bir başkasının internet adını kullanarak başkalarına mesaj gönderdiniz mi?	60 9,3	558 90,7	37	23	18 6,1	42 11,8	0,013
Web kamerası ile kişisel görüşme yaparken karşınızdakine fark ettirmeden başkalarına izlettirdiniz mi?	36 5,6	612 94,4	21	15	10 3,4	26 7,3	0,031
Web kamerasını bir program aracılığı ile kullanıcıdan habersiz çalıştırdınız mı?	26 4	622 96	14	12	6 2	20 5,6	0,021

“İnternette birisi hakkında utandırıcı dedikodular yaydınız mı?” ifadesine %2’si (13 kişi) evet, %98’i (635 kişi) hayır diyerek yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 8’i bir kere, 5’i iki ve üstü kere bu davranışı yaptıklarını ifade etmiştir. İnternette birisi hakkında utandırıcı dedikodular yayanların, cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p=0,029<0,05$) ve erkeklerin (11 kişi), kızlara (2 kişi) göre bu durumu daha fazla uyguladığı belirlenmiştir.

“İnternet ortamında birisini fotomontaj resimlerini kullanarak küçük düşürdünüz mü?” ifadesine %2,8’i (18 kişi) evet, %97,2’si (630 kişi) hayır diyerek yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 13’ü bir kere, 5’i iki ve üstü kere bu davranışı yaptıklarını ifade etmiştir. İnternet ortamında birisinin fotomontaj resimlerini kullanarak küçük düşürenlerin, cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p=0,014<0,05$) ve erkeklerin (15 kişi), kızlara (3 kişi) göre bu durumu daha fazla uyguladığı belirlenmiştir.

“Bir başkasının e-posta hesabının şifresini ele geçirerek erişimini engellediniz mi?” ifadesine %13’ü (84 kişi) evet, %87’si (564 kişi) hayır diyerek yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 45’i bir kere, 39’u iki ve üstü kere bu davranışı yaptıklarını ifade etmiştir. Bir başkasının e-posta hesabının şifresini ele geçirerek kişinin erişimini engelleyenlerin, cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p=0,000<0,05$) ve erkeklerin (70 kişi), kızlara (14 kişi) göre bu durumu daha fazla uyguladığı belirlenmiştir.

“Bir başkasının e-posta hesabının şifresini ele geçirerek özel mesajlarına ulaştınız mı?” ifadesine %7,1’i (46 kişi) evet, %92,9’u (602 kişi) hayır diyerek yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 23’ü bir kere, 23’ü iki ve üstü kere bu davranışı yaptıklarını ifade etmiştir. Bir başkasının e-posta hesabının şifresini ele geçirerek özel mesajlarına ulaşanların, cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p=0,00<0,05$) ve erkeklerin (39 kişi), kızlara (7 kişi) göre bu durumu daha fazla uyguladığı belirlenmiştir.

“E-posta aracılığı ile birisine utandırıcı mesajlar gönderdiniz mi?” ifadesine %2,6’sı (17 kişi) evet, %97,4’ü (631 kişi) hayır diyerek yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 10’u bir kere, 7’si iki ve üstü kere bu davranışı yaptıklarını ifade etmiştir. Bir başkasının e-posta hesabının şifresini ele geçirerek özel mesajlarına ulaşanların, cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p=0,005<0,05$) ve erkeklerin (15 kişi), kızlara (2 kişi) göre daha fazla uyguladığı belirlenmiştir.

“İzin almadan bir başkasının kişisel bilgisayarındaki bilgileri (dosya, fotoğraf, vb.) aldınız mı?” ifadesine %4,9’u (32 kişi) evet, %95,1’i (616 kişi) hayır diyerek yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 13’ü bir kere, 19’u iki ve üstü kere bu davranışı yaptıklarını ifade etmiştir. İzin almadan bir başkasının kişisel bilgisayarındaki bilgileri alanların, cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p=0,046<0,05$) ve erkeklerin (23 kişi), kızlara (9 kişi) göre daha fazla uyguladığı belirlenmiştir.

“Bir başkasının internet adını kullanarak başkalarına mesaj gönderdiniz mi?” ifadesine %9,3’ü (60 kişi) evet, %90,7’si (558 kişi) hayır diyerek yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 37’si bir kere, 23’ü iki ve üstü kere bu davranışı yaptıklarını ifade etmiştir. Bir başkasının internet adını kullanarak başkalarına mesaj gönderenlerin, cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p=0,013<0,05$) ve erkeklerin (42 kişi), kızlara (18 kişi) göre bu durumu daha fazla uyguladıkları belirlenmiştir.

“Web kamerası ile kişisel görüşme yaparken karşınızdakine fark ettirmeden başkalarına izlettirdiniz mi?” ifadesine %5,6’sı (36 kişi) evet, %94,4’ü (612 kişi) hayır diyerek yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 21’i bir kere, 15’i iki ve üstü kere bu davranışı yaptıklarını ifade etmiştir. Web kamerası ile kişisel görüşme yaparken karşısındakine fark ettirmeden başkasına izletenlerin, cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p=0,031<0,05$) ve erkeklerin (26 kişi), kızlara (10 kişi) göre bu davranışı daha fazla yaptığı belirlenmiştir.

“Web kamerasını bir program aracılığı ile kullanıcıdan habersiz çalıştırdınız mı?” ifadesine %4’ü (26 kişi) evet, %96’sı (622 kişi) hayır diyerek yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 14’ü bir kere, 12’si iki ve üstü kere bu davranışı yaptıklarını ifade etmiştir. Web kamerasını bir program aracılığı ile kullanıcıdan habersiz çalıştıranların, cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p=0,021<0,05$) ve erkeklerin (20 kişi), kızlara (6 kişi) göre bu davranışı daha fazla yaptıkları belirlenmiştir.

Genel olarak incelendiğinde internet aracılığı ile yapılan siber zorbalık davranışlarını uygulayanların daha çok erkek katılımcılar olduğu sonucuna varılmıştır.

4.3.3. Forum Siteleri Aracılığı İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarını Uygulama Sıklığı ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Bulgular

İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin forum siteleri aracılığı ile yapılan siber zorbalık davranışlarını uygulama sıklıklarıyla cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek amacıyla Ki-Kare testi yapılmıştır. Araştırma verileri $p<0.05$ ’lik anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

Forum siteleri aracılığı ile yapılan siber zorbalık davranışlarını uygulama sıklıkları ve cinsiyet farklılıklarına ilişkin frekans, yüzde ve ki-kare analizi sonuçları Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19 incelendiğinde, “Bir forum sitesinde yazılan yorumlarla, bilgilerle alay ettiniz mi?” ifadesine %7,7’si (50 kişi) evet, %92,1’i (597 kişi) hayır diyerek yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 20’si bir kere, 30’u iki ve üstü kere bu davranışı yaptıklarını ifade etmiştir. Bir forum sitesinde yazılan yorumlarla, bilgilerle alay edenlerin, cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p=0,022<0,05$) ve erkeklerin (36 kişi), kızlara (14 kişi) göre bu durumu daha fazla yaptıkları belirlenmiştir.

Tablo 19: Forum Siteleri Aracılığı İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarını Uygulama Sıklıkları ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Frekans, Yüzde Ve Ki-Kare Analizi Sonuçları

Forum Siteleri ile Siber Zorbalığı Uygulama	Evet n %	Hayır n %	Bir Kere	İki ve Üstü	Cinsiyet İlişkisi		
					Kız n %	Erkek n %	p- value
Bir forum sitesinde yazılan yorumlarla, bilgilerle alay ettiniz mi?	50 7,7	597 92,1	20	30	14 4,8	36 10,1	0,022
Bir forum sitesinde birini nedensiz yere küçük düşürdünüz mü?	15 2,3	633 97,7	3	12	5 1,7	10 2,8	0,349
Bir forum sitesinde grup halinde ya da bireysel olarak birisini dışladınız mı, cephe aldınız mı?	28 4,3	620 95,7	9	19	8 2,7	20 5,6	0,070

Genel olarak incelendiğinde forum sitelerinde yapılan siber zorbalık davranışlarını uygulayanların daha çok erkek katılımcılar olduğu sonucuna varılmıştır.

4.3.4. Chat/Sohbet Odaları Aracılığı İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarını Uygulama Sıklığı ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Bulgular

İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin chat/sohbet odaları aracılığı ile yapılan siber zorbalık davranışlarını uygulama sıklıklarıyla cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek amacıyla Ki-Kare testi yapılmıştır. Araştırma verileri $p < 0.05$ 'lik anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

Chat/Sohbet odaları aracılığı ile yapılan siber zorbalık davranışlarını uygulama sıklıkları ve cinsiyet farklılıklarına ilişkin frekans, yüzde ve ki-kare analizi sonuçları Tablo 20'de sunulmuştur.

Tablo 20: Chat/Sohbet Odaları Aracılığı İle Yapılan Siber Zorbalık Davranışlarını Uygulama Sıklıkları ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Frekans, Yüzde Ve Ki-Kare Analizi Sonuçları

Chat/Sohbet Odaları ile Siber Zorbalığı Uygulama	Evet n %	Hayır n %	Bir Kere	İki ve Üstü	Cinsiyet İlişkisi		
					Kız n %	Erkek n %	p-value
Chat/sohbet odasında birisini tehdit ettiniz mi?	24 3,7	624 96,3	16	8	6 2	18 5,1	0,043
Chat/sohbet odasında birisine hakaret ettiniz mi?	31 4,8	617 95,2	11	20	7 2,4	24 6,8	0,009
Chat/sohbet odasından birisini attınız mı?	47 7,3	601 92,7	22	25	8 2,7	39 11	0,000
Chat/sohbet odasında paylaşılan bir sırrı veya kişisel bilgiyi izin almadan başkalarıyla paylaştınız mı?	14 2,2	634 97,8	7	7	3 1	11 3,1	0,071
Facebook, Myspace gibi arkadaşlık sitelerinde birini kötüleyici/utandırıcı web sayfası veya gruplar oluşturduunuz mu?	20 3,1	628 96,9	11	9	3 1	17 4,8	0,006

Tablo 20 incelendiğinde, “Chat/sohbet odasında birisini tehdit ettiniz mi?” ifadesine %3,7’si (24 kişi) evet, %96,3’ü (624 kişi) hayır diyerek yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 16’sı bir kere, 8’i iki ve üstü kere bu davranışı yaptıklarını ifade etmiştir. Chat veya sohbet odasında birisini tehdit edenlerin, cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p=0,043<0,05$) ve erkeklerin (18 kişi), kızlara (6 kişi) göre bu davranışı daha fazla yaptıkları belirlenmiştir.

“Chat/sohbet odasında birisine hakaret ettiniz mi?” ifadesine %4,8’i (31 kişi) evet, %95,2’si (617 kişi) hayır diyerek yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 11’i bir kere, 20’si iki ve üstü kere bu davranışı yaptıklarını ifade etmiştir. Chat veya sohbet odasında birisine hakaret edenlerin, cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p=0,009<0,05$) ve erkeklerin (24 kişi), kızlara (7 kişi) göre bu davranışı daha fazla yaptıkları belirlenmiştir.

“Chat/sohbet odasından birisini attınız mı?” ifadesine %7,3’ü (47 kişi) evet, %92,7’si (601 kişi) hayır diyerek yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 22’si bir kere, 25’i iki ve üstü kere bu davranışı yaptıklarını ifade etmiştir. Chat veya sohbet odasından birisini atanların, cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p=0,000<0,05$) ve erkeklerin (39 kişi), kızlara (8 kişi) göre bu davranışı daha fazla yaptıkları belirlenmiştir.

“Facebook, Myspace gibi arkadaşlık sitelerinde birini kötüleyici/utandırıcı web sayfası veya gruplar oluşturduunuz mu?” ifadesine %3,1’i (20 kişi) evet, %96,9’u (628 kişi) hayır diyerek yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin 11’i bir kere, 9’u iki ve üstü kere bu davranışı yaptıklarını ifade etmiştir. Facebook, Myspace gibi arkadaşlık sitelerinde birini kötüleyici/utandırıcı web sayfası veya gruplar oluşturanların, cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p=0,006<0,05$) ve erkeklerin (17 kişi), kızlara (3 kişi) göre bu davranışı daha fazla uyguladıkları belirlenmiştir.

Genel olarak incelendiğinde chat/sohbet odalarında yapılan siber zorbalık davranışlarını uygulayanların daha çok erkek katılımcılar olduğu sonucuna varılmıştır.

4.4. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kaldıklarında Başvurdukları Çözüm Yollarına İlişkin Bulgular

Araştırmamıza katılan öğrencilerin siber zorbalık davranışlarına maruz kaldıklarında başvurdukları çözüm yollarına göre dağılımı incelenmiştir. Öğrencilerin siber zorbalık davranışlarına karşı başvurdukları çözüm yollarına göre frekans ve yüzdeler dağılımları Tablo 21’ de sunulmuştur.

Tablo 21: Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına Karşı Başvurdukları Çözüm Yollarına Göre Dağılımı

Başvurdukları Çözüm Yolu	Frekans	Yüzde
Aileme söylerim	150	23,1
Döverim	25	3,9
Küfür ederim	7	1,1
Aynısını bende ona yaparım	29	4,5
Polise şikâyet ederim	27	4,2
Bir daha yapmaması için uyarırım	54	8,3
O siteye bir daha girmem	38	5,9
O kişiyi silerim/engellerim	16	2,5
Önce uyarırım, tekrar yaparsa döverim	9	1,4
Koruyucu şifre koyarım	3	,5
Yeni e-posta adresi açarım	19	2,9
Arkadaşlarımdan yardım alırım	2	,3
Hiçbir şey yapmam	5	,8
Bir daha internete girmem	9	1,4
Önce uyarırım, tekrar yaparsa aynısını bende ona yaparım	7	1,1
O grubu/kişiyi site yöneticilerine şikâyet ederim	20	3,1
Öğretmenlerime söylerim	4	,6
O kişinin ailesine şikâyet ederim	2	,3
Ne yapacağımı bilmiyorum	222	34,3
Genel Toplam	648	100,0

Tablo 32 incelendiğinde, katılımcıların %34,3'ü (222 kişi) ne yapacağını bilmediklerini, %23,1'i (150 kişi) ailesine söyleyeceğini, %8,3'ü (54 kişi) bir daha yapmaması için uyaracağını, %5,9'u (38 kişi) o siteye bir daha girmeyeceğini, %4,5'i (29 kişi) aynısını yapacağını, %4,2'si (27 kişi) polise şikâyet edeceğini, %3,9'u (25 kişi) döveceğini, %3,1'i (20 kişi) o grubu/kişiyi site yöneticilerine şikâyet edeceğini, %2,9'u (19 kişi) yeni e-posta adresi alacağını, %2,5'i (16 kişi) o kişiyi sileceğini/engelleyeceğini, %1,4'ü (9 kişi) bir daha internete girmeyeceğini, %1,4'ü (9 kişi) önce uyaracağını tekrar yaparsa döveceğini, %1,1'i (7 kişi) küfür edeceğini, %1,1'i (7 kişi) önce uyaracağını tekrar yaparsa aynısını ona yapacağını, %0,8'i (5 kişi) hiçbir şey yapmayacağını, %0,6'sı (4 kişi) öğretmenlerine söyleyeceğini, %0,5'i (3 kişi) koruyucu şifre koyacağını, %0,3'ü (2 kişi) arkadaşlarından yardım alacağını ve %0,3'ü (2 kişi) o kişinin ailesine şikâyet edeceğini belirtmiştir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Araştırmanın temel amacı, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin siber zorbalık davranışlarına maruz kalma ve siber zorbalık davranışlarını uygulama yaygınlığını ortaya çıkarmak ve bu yaygınlığın cinsiyete göre değişimini incelemektir. Aynı zamanda araştırmada öğrencilerin internet ve cep telefonu kullanım bilgileri ile siber zorbalıkla karşılaştıklarında başvurdukları çözüm yolları incelenmiştir.

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgulara ilişkin yorumlar yapılarak, bulguların literatürdeki diğer araştırma sonuçlarıyla benzerlik ve farklılıkları gözden geçirilmiştir.

5.1. Öğrencilerin İnternet ve Cep Telefonu Kullanım Bilgilerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmada ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin internet kullanım bilgilerine ilişkin bulgular incelendiğinde, öğrencilerin yarısından fazlasının bilgisayar sahibi olduğu ve tamamına yakınının da internet kullandığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin interneti kullanma amaçlarına bakıldığında ödev, oyun ve sohbet bulunmaktadır. Öğrencilerin yarısına yakını ise bu amaçların hepsi için interneti kullanmaktadır. Öğrencilerin neredeyse tamamına yakını haftada en az 1 kere internet kullanmakta ve öğrencilerin internete bağlandıkları yerler öncelikle kendi evleri daha sonra internet kafeler ve bunu okullar izlemektedir. Bu bulgular internete bağlanmanın ilköğretim öğrencileri arasında yaygın olduğunu gösteren çalışmalar ile tutarlılık göstermekle birlikte, elde edilen yüzdeler oranları diğer araştırma bulgularıyla (Erdur-Baker vd., 2006; Topçu vd., 2008; Arıca vd., 2008) paralellik göstermektedir.

İnternet kullanım sıklığının lise öğrencileri ile araştırıldığı çalışmalar (Erdur-Baker ve Kavşut, 2007; Topçu, 2008) incelendiğinde, ilköğretim öğrencilerinin internet kullanım sıklıkları ile benzer sonuçlar elde edilmiştir. Bu durumda internet kullanım yaygınlığının lise ve ilköğretim öğrencileri arasında benzer olduğu ve internet kullanımının gençler ve çocuklar arasında oldukça yaygın olduğu söylenebilir.

Cep telefonu kullanımları incelendiğinde ise öğrencilerin neredeyse yarısına yakını cep telefonu sahibidir. Bu sonuçlar incelendiğinde, cep telefonu sahip olma yaygınlığı diğer araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir (Topçu, 2008; Baker ve Kavşut, 2007; Topçu ve Erdur-Baker, 2007). Çalışmada elde edilen veriler incelendiğinde, iletişim teknolojileri kullanım oranının ilköğretim ikinci kademe öğrencileri arasında yüksek olduğu söylenebilir.

Literatürde internetin bir yandan bilgiye ulaşmada ve sosyal iletişimde bazı kolaylıklar sağlarken, diğer yandan da uygun olmayan bilgileri içeren web sitelerine ulaşma, yüz yüze iletişim yerine internet iletişimini tercih etme ve siber zorbalık gibi tehlikeler içerdiği vurgulanmaktadır (Erdur-Baker ve Kavşut, 2007; Arıca, 2009; Bargh ve MacKenna, 2004; Berson ve Berson, 2002). Aynı zamanda yapılan araştırmalarda internet temelli iletişim kaynaklarının kullanım sıklığı ile siber zorba ve siber kurban olma arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. İletişim kaynaklarının kullanım sıklığı arttıkça siber zorba ya da siber kurban olma durumu da artmaktadır (Ybarra ve Mitchell, 2004; Li, 2005; Erdur-Baker ve Kavşut 2007).

İnternete bağlanmanın belirtilen sakıncaları ve bu çalışmaya katılan ikinci kademe öğrencilerinin internete bağlanma ve cep telefonu kullanma sıklığı göz önüne alındığında, siber zorbalığın ilköğretim öğrencileri arasında çok büyük boyutlara ulaşmadan ve çocukları internetin olumsuz etkilerinden korumaya yönelik önlemlerin alınması gerekliliği dikkati çekmektedir.

5.2. Öğrencilerin Maruz Kaldıkları ve Uyguladıkları Siber Zorbalık Davranışlarının Sıklığı ve Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu çalışmada, yeni bir kavram olarak karşımıza çıkan ve siber zorbalık olarak adlandırılan yeni bir zorbalık kavramının ilköğretim ikinci kademe öğrencileri arasındaki yaygınlığı incelenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre ilköğretim öğrencileri arasında, Türkiye’de ve diğer ülkelerde yapılan araştırmalarda da olduğu gibi (Arıcak vd., 2008; Erdur-Baker, 2010; Topçu vd., 2008; Patchin ve Hinduja, 2006; Li, 2005, Stys, 2004; Beran ve Li, 2005; Erdur-Baker ve Kavşut, 2007; Ybarra vd., 2007) öğrencilerin siber zorbalık davranışlarını uyguladıkları ve siber zorbalık davranışlarına maruz kaldıkları ortaya çıkmıştır.

Araştırmada siber zorbalığın yaygınlığı ile birlikte bu yaygınlığın cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Araştırma bulguları, birçok siber zorbalık davranışını erkeklerin kızlara göre daha fazla uyguladıklarını ve bu davranışlara kızlara oranla daha fazla maruz kaldıklarını göstermiştir. Bu sonuçlar literatürdeki diğer araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Yapılan birçok araştırmada erkeklerin kızlara göre siber zorbalık davranışlarını hem daha fazla uyguladıkları hem de bu davranışlara daha fazla maruz kaldıkları bulunmuştur (Li, 2006; Vandebosh vd., 2006; Erdur-Baker ve Kavşut, 2007; Topçu ve Erdur-Baker, 2007; Arıcak vd., 2008; Erdur-Baker, 2010; Topçu vd., 2008).

Araştırmada ele alınan siber zorbalık davranışlarında, öğrencilerin maruz kaldıkları ve uyguladıkları bazı maddelerde cinsiyet farkı istatistiksel olarak anlamlıyken bazılarında ise anlamlı değildir. Araştırma bulguları incelendiğinde, sadece kişi hakkında olumsuz söylentiler yayılması maddesinde kızların bu davranışa erkeklerden daha fazla maruz kaldıkları görülmektedir. Ancak bu madde için cinsiyet farkı istatistiksel olarak anlamlı değildir. Diğer tüm maddeler incelendiğinde öğrencilerin her davranışa maruz kaldıkları ve belirtilen tüm davranışları uyguladıkları görülmektedir. Bu maddelere en çok maruz kalanların ve uygulayanların da erkekler olduğu görülmektedir.

Bu çalışmanın sonuçlarına göre siber zorbalık davranışlarını uygulama ya da siber zorbalık davranışlarına maruz kalma açısından erkek öğrenciler daha fazla risk altındadır. Fakat bazı çalışmalar geleneksel zorbalıktan farklı olarak siber zorbaları daha çok kız öğrencilerin oluşturduğunu ifade ederken (Keith ve Martin, 2005; Nelson, 2003), Li (2005) siber kurbanların çoğunlukla kız, siber zorbalının ise çoğunlukla erkek öğrenciler olduğunu ifade etmektedir. Bazı çalışmalarda ise cinsiyet ve siber zorbalık arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Patchin ve Hinduja, 2006; Stys, 2004; Smith vd., 2008). Bu farklı bulgular cinsiyet ile siber zorbalık arasında diğer bazı değişkenlerin (yaş, sosyo-ekonomik düzey, ırk/etnik köken vb.) etkili olabileceğini düşündürmektedir.

Yapılan araştırmalarda siber zorbalık davranışlarının en yaygın olarak metin mesajları, sohbet odaları, e-posta ve anlık mesajlaşma ile yapıldığı ortaya çıkmıştır. Li (2007), siber zorbalığın en fazla sohbet odaları daha sonra e-posta aracılığı ile yapıldığını söylerken, Patchin ve Hinduja (2006) siber zorbalığa en fazla sohbet odalarında daha sonra e-posta aracılığı ile maruz kalındığını belirtmiştir. Bazı araştırmalarda da en yaygın zorbalık davranışlarının anlık mesajlaşma aracılığı ile daha sonra sohbet odaları en son olarak da e-posta ile yapıldığı belirlenmiştir (Kowalski ve Limber, 2007; Smith vd., 2008; NCH, 2002; NCH ve Tesco Mobile, 2005). Araştırma bulguları incelendiğinde, öğrencilerin cep telefonu ve internet kullanımları sıklığı da göz önünde bulundurulduğunda ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin SMS, sohbet odaları, e-posta ve anlık mesajlaşma aracılığı ile görülme oranı çok yüksek olmasa da siber zorbalık davranışlarını uyguladıkları ve bunlara maruz kaldıkları izlenmektedir.

Literatür incelendiğinde yapılan araştırmalarda, maruz kalınan siber zorbalık davranışları arasında en olumsuz algılanan davranış resim/video klip zorbalığı olarak belirtilmektedir (Slonje ve Smith, 2008). Araştırma bulguları incelendiğinde öğrencilerin %3,9'u bu durumla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bu durum ilköğretim öğrencileri arasında resim/video klip zorbalığının yaşandığını göstermektedir.

Yapılan araştırmalarda, maruz kalınan siber zorbalık türleri arasında, web-cam aracılığı ile yapılan görüşmeleri fark ettirmeden başkalarına izletme en sık karşılaşılan davranışlardan bir tanesidir. Bunu internet isimlerinin alınarak başkalarına mesaj gönderilmesi, sohbet odasında hakarete uğrama, sohbet odasından atılma ve diğerleri takip etmektedir (Erdur-Baker ve Kavşut, 2007, Topçu vd., 2008). Araştırma bulguları incelendiğinde katılımcıların maruz kaldıkları siber zorbalık davranışları diğer araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir.

Literatür incelendiğinde uygulanan siber zorbalık davranışları arasında internet ve cep telefonu ile tehdit etme, karşısındakini aldatma, birisi hakkında dedikodu yayma ve bir başkasının şifresini alma en sık karşılaşılan davranışlar arasındadır (Vandebosh vd., 2006). Araştırma bulguları incelendiğinde de karşılaşılan sonuçlar literatürle benzerlik göstermektedir. Öğrencilerin en fazla uyguladıkları siber zorbalık davranışları arasında kendilerini başka birisi olarak tanıtma, kendisi hakkında yanlış bilgi verme, cinsiyetini farklı gösterme ve e-posta hesabının şifresini ele geçirme bulunmaktadır.

Lise  ğrencileri ile yapılan çalışmalarda, siber zorbalık davranışlarını uygulamada, chat odasından birini atma ve chat odasında hakaret etme en yaygın zorbalık türü olarak gözlenmiştir. Web-cam ve SMS aracılığıyla başkalarına zarar verme, e-posta şifrelerini ele geçirerek başkalarının mesajlarına ulaşma ya da hesap sahiplerinin girişlerini engelleme diğer yaygın zorbalık türlerindedir (Erdur-Baker ve Kavşut, 2007, Topçu vd., 2008). Araştırma bulguları incelendiğinde ilköğretim  ğrencilerinin de bu davranışları gerçekleştirdiği görülmektedir. Bu bulgular bu yaştaki çocukların bilgisayar kullanımı konusunda usta olduklarını göstermekte ve internet üzerinden özel yaşama müdahale ya da hırsızlık olarak kabul edilebilecek davranışların en sık rastlanan siber zorbalık türleri olduğunu ortaya koymaktadır.

Bulgular ayrıca literatürde sıkça rastlanan başkalarının fotomontaj resimlerini kullanarak, kurbanaya ilişkin web sayfası hazırlayarak ya da internet yolu ile dedikodu yayma ve MSN/SMS yolu ile paylaşılan sırları başkalarına yaymanın ilköğretim öğrencileri arasında daha az yaygın olduğunu göstermektedir.

5.3. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kaldıklarında Başvurdukları Çözüm Yollarına İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmada, öğrencilerin siber zorbalık davranışlarına maruz kaldıklarında, aileden yardım alma, zorbayı bir daha yapmaması için uyarma, internet sitesine bir daha girmeme, zorbalık yapan kişiye aynısını yapma, polise şikâyet etme, dövme, zorba grubu/kişiyi site yöneticilerine şikâyet etme, yeni e-posta adresi açma, zorba kişiyi silme/engelleme, bir daha internete girmeme, zorbayı önce uyarma tekrar yaparsa dövme, küfür etme, zorbayı önce uyarma tekrar yaparsa aynısını ona yapma, hiçbir şey yapmama, öğretmenlerine söyleme, koruyucu şifre koyma, arkadaşlarından yardım alma ve zorba kişinin ailesine şikâyet etme gibi çözüm yolları kullandıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu da bu davranışlarla karşılaştıklarında ne yapacaklarını bilmediklerini ifade etmişlerdir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde, öğrencilerin çoğunun zorbalığa maruz kaldıklarında öncelikle arkadaşlarından yardım aldıkları daha sonra yetişkinlerden ve diğer kişilerden yardım aldıkları görülmektedir (Patchin ve Hinduja, 2006; Stys, 2004; Topçu vd., 2008, Arıca vd., 2008). Araştırma sonuçlarında, öğretmenlerden yardım alma oranının düşük olduğu göze çarpmaktadır. Bu noktada öğrencilerin ailelerden ya da öğretmenlerden yardım almada gönülsüz olmalarının sebebi olarak arkadaşlarını siber zorbalık hakkında ve bilgisayar kullanımında tavsiye almak için daha deneyimli olarak kabul etmeleri, ergenlik döneminde aileden uzaklaşarak arkadaşlarına yönelmeleri ve özerklik istekleri olduğu söylenebilir.

Araştırmada ortaya çıkan sonuçlar incelendiğinde ise öğrencilerin yardım aldığı kişiler literatürdeki bulgularla paralellik göstermemektedir. Araştırmalarda en çok yardım alınan kişiler arkadaşlar iken bu araştırmada öğrencilerin en çok yardım aldıkları kişiler aile bireyleridir. Bu noktada öğrencilerin gelişim dönemleri, yaş ve sınıf düzeyleri göz önüne alındığında yardım alacakları ve danışacakları ilk kişilerin aileleri olması, öğrencilerin ailelerini tavsiye ve yardım alma konusunda daha

deneyimli gördükleri ve onlara danışarak kendilerini daha güvende hissettikleri söylenebilir.

Araştırmada elde edilen sonuçlar incelendiğinde, öğrencilerin öğretmenlerinden ve diğer yetişkinlerden yardım alma oranının düşük olması literatürdeki bulgularla paralellik göstermektedir. Siber zorbalık davranışlarının genellikle okul dışında meydana gelmesi, öğrencilerin öğretmenlerinden yardım alma oranının düşük olmasını açıklayabilir. Ancak bu konunun iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle birlikte son zamanlarda ortaya çıkması ve okullarda siber zorbalık hakkında henüz kapsamlı çalışmaların yapılmaması, öğrencilerin bu konuda yardım alabilecek kişiler arasında öğretmenlerini ve okul idaresini düşünmemelerine sebep olduğu söylenebilir.

Araştırma bulguları incelendiğinde göze çarpan diğer bir sonuç da, öğrencilerin siber zorbalığa karşı verdikleri şiddet içerikli tepkilerdir. Öğrencilerin çözüm yolu olarak gördükleri “döverim”, “uyarıyorum, tekrar yaparsa döverim”, “küfür ederim” gibi şiddet içerikli tepkiler göz önüne alınmalıdır. Yapılan birçok çalışma gençlerin siber ortamda yaşadıkları zorbalıkları okul ortamında devam ettirdiklerini göstermektedir (Patchin ve Hinduja, 2006; Brown vd., 2006; Bauman, 2007; Erdur-Baker vd., 2006). Bu noktada ilköğretim öğrencileri arasında yaşanan siber zorbalık olaylarının okul ortamına taşınarak, öğrencilerin bu durumu geleneksel zorbalık olarak yaşamalarını engellemek için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

Öğrencilerin siber zorbalık davranışlarına buldukları çözüm yolları bir bütün olarak incelendiğinde, öğrencilerin küçük bir kısmının online ortamda o anda uygulanabilecek çözüm yollarını kullandıkları ve büyük bir oranında siber zorbalıkla karşılaştığında ne yapacaklarını bilmediklerini belirtmeleridir. Bu durum öğrencilerin siber zorbalık hakkında ve siber zorbalıkla baş etme konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir. Okullarda öğrencilere siber zorbalık ile ilgili eğitimlerin verilmesinin bu konuda alınabilecek en büyük önlemler arasında olduğu söylenebilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar belirtilmiş ve bu sonuçlara ilişkin geliştirilen öneriler sunulmuştur.

6.1. Sonuçlar

Bu araştırmada, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin siber zorbalık davranışlarına maruz kalma ve siber zorbalık davranışlarını uygulama sıklıkları ve bu sıklığın cinsiyete göre değişimi incelenmiştir. Bu araştırmanın sonuçları şu şekilde özetlenebilir:

1. Öğrencilerin internet ve cep telefonu kullanımına ilişkin sonuçlar incelendiğinde;

Öğrencilerin yarısından fazlası bilgisayar sahibidir ve tamamına yakını internet kullanmaktadır. Öğrencilerin yarısından çoğunun kendisine ait bir e-posta hesabı bulunmaktadır. Öğrencilerin interneti kullanma amaçlarına bakıldığında ödev, oyun ve sohbet bulunmaktadır. Öğrencilerin yarısına yakını ise bu amaçların hepsi için interneti kullanmaktadır. Öğrencilerin neredeyse tamamına yakını haftada en az 1 kere internet kullanmakta ve öğrencilerin internete bağlandıkları yerler öncelikle kendi evleri daha sonra internet kafeler ve bunu okullar izlemektedir. Cep telefonu kullanımları incelendiğinde ise öğrencilerin yarısına yakınının cep telefonu vardır.

Bu sonuçlar iletişim teknolojilerinin kullanım oranının ilköğretim ikinci kademe öğrencileri arasında yüksek olduğunu göstermektedir.

2. Öğrencilerin siber zorbalık davranışlarına maruz kalma sıklığı cinsiyet açısından incelendiğinde;

Cep telefonu ile yapılan siber zorbalık davranışlarına maruz kalma sıklığı cinsiyet açısından karşılaştırıldığında, “SMS ile birisinden tehdit edici mesajlar alma”, “SMS ile birisinden utandırıcı mesajlar alma”, “kameralı cep telefonu aracılığı ile izni alınmadan fotoğrafı çekilerek internet veya cep telefonu aracılığı ile diğer insanlarla paylaşma” davranışlarına erkeklerin kızlardan anlamlı oranda daha fazla maruz kaldıkları ortaya çıkmıştır.

İnternet aracılığı ile yapılan siber zorbalık davranışlarına maruz kalma sıklığı cinsiyet açısından karşılaştırıldığında, “internet ortamında tanışılan birisinden zarar görme” ve “e-posta hesabının şifresi ele geçirilerek erişimin engellenmesi” davranışlarına erkeklerin kızlardan anlamlı oranda daha fazla maruz kaldıkları ortaya çıkmıştır.

Forum siteleri aracılığı ile yapılan siber zorbalık davranışlarına maruz kalma sıklığı cinsiyet açısından karşılaştırıldığında, “bir forum sitesinde yazdığı yorumlarla, bilgilerle alay edilmesi” ve “bir forum yetkilisinin nedensiz yere üyeliğini iptal etmesi” davranışlarına erkeklerin kızlardan anlamlı oranda daha fazla maruz kaldıkları ortaya çıkmıştır.

Chat/Sohbet odaları aracılığı ile yapılan siber zorbalık davranışlarına maruz kalma sıklığı cinsiyet açısından karşılaştırıldığında, “chat/sohbet odasında hakarete uğrama”, “chat/sohbet odasından atılma” ve “facebook, myspace gibi arkadaşlık sitelerinde kişi hakkında kötüleyici/utandırıcı web sayfası veya gruplar oluşturma” davranışlarına erkeklerin kızlardan anlamlı oranda daha fazla maruz kaldıkları ortaya çıkmıştır.

3. Öğrencilerin siber zorbalık davranışlarını uygulama sıklıkları cinsiyet açısından incelendiğinde;

Cep telefonu ile yapılan siber zorbalık davranışlarını uygulama sıklığı cinsiyet açısından karşılaştırıldığında, “SMS ile birisine incitici mesajlar gönderme” ve “kameralı cep telefonu ile izin almadan birisinin fotoğraflarını çekerek internet veya cep telefonu aracılığı ile diğer insanlarla paylaşma” davranışlarını erkeklerin kızlardan anlamlı oranda daha fazla uyguladıkları ortaya çıkmıştır.

İnternet aracılığı ile yapılan siber zorbalık davranışlarını uygulama sıklığı cinsiyet açısından karşılaştırıldığında, “internet ortamında tanıştığı birisine zarar verme”, “internette kendisini başka biri olarak tanıtmaya”, “internette kendisiyle ilgili yanlış bilgi verme”, “internette birisi hakkında utandırıcı dedikodular yayma”, “internet ortamında birisini fotomontaj resimlerini kullanarak küçük düşürme”, “bir başkasının e-posta hesabının şifresini ele geçirerek erişimini engelleme”, “bir başkasının e-posta hesabının şifresini ele geçirerek özel mesajlarına ulaşma”, “e-posta aracılığı ile birisine utandırıcı mesajlar gönderme”, “izin almadan bir başkasının kişisel bilgisayarındaki bilgileri (dosya, fotoğraf, vb.) alma”, “bir başkasının internet adını kullanarak başkalarına mesaj gönderme”, “web kamerası ile kişisel görüşme yaparken karşısındakine fark ettirmeden başkalarına izlettirme” ve “web kamerasını bir program aracılığı ile kullanıcıdan habersiz çalıştırma” davranışlarını erkeklerin kızlardan anlamlı oranda daha fazla uyguladıkları ortaya çıkmıştır.

Forum siteleri aracılığı ile yapılan siber zorbalık davranışlarını uygulama sıklığı cinsiyet açısından karşılaştırıldığında, “bir forum sitesinde yazılan yorumlarla, bilgilerle alay etme” davranışını erkeklerin kızlardan anlamlı oranda daha fazla uyguladıkları ortaya çıkmıştır.

Chat/Sohbet odaları aracılığı ile yapılan siber zorbalık davranışlarını uygulama sıklığı cinsiyet açısından karşılaştırıldığında, “chat/sohbet odasında birisini tehdit etme”, “chat/sohbet odasında birisine hakaret etme”, “chat/sohbet odasından birisini

atma” ve “facebook, myspace gibi arkadaşlık sitelerinde birisini kötüleyici/utandırıcı web sayfası veya gruplar oluşturma” davranışlarını erkeklerin kızlardan anlamlı oranda daha fazla uyguladıkları ortaya çıkmıştır.

4. Öğrencilerin siber zorbalık davranışları ile karşılaştıklarında başvurdukları çözüm yolları incelendiğinde;

Öğrencilerin başvurdukları çözüm yollarının, aileden yardım alma, zorbayı bir daha yapmaması için uyarma, internet sitesine bir daha girmeme, zorbalık yapan kişiye aynısını yapma, polise şikâyet etme, dövme, zorba grubu/kişiyi site yöneticilerine şikâyet etme, yeni e-posta adresi açma, zorba kişiyi silme/engelleme, bir daha internete girmeme, zorbayı önce uyarma tekrar yaparsa dövme, küfür etme, zorbayı önce uyarma tekrar yaparsa aynısını ona yapma, hiçbir şey yapmama, öğretmenlerine söyleme, koruyucu şifre koyma, arkadaşlarından yardım alma ve zorba kişinin ailesine şikâyet etme olduğu ve katılımcıların büyük çoğunluğunun siber zorbalık davranışlarıyla karşılaştıklarında ne yapacaklarını bilmedikleri tespit edilmiştir.

6.2. Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgu ve sonuçlara dayanılarak bundan sonra yapılacak çalışmalar ve okullar için bazı öneriler aşağıda verilmiştir.

1. Bu araştırma için seçilen okulların bulunduğu şehir ne büyük ölçekli ne de küçük ölçekli bir şehirdir ayrıca araştırma örneklemini içerisinde özel okullar bulunmamaktadır. Bundan sonra yapılacak olan çalışmalarda başka örneklemlemlerle çalışılmasının gruplar arasında karşılaştırma yapılması açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.
2. Yapılan bu çalışma nicel bir çalışmadır ve bu yüzden katılımcıların siber zorbalık ile ilgili öznel yaşantılarını yansıtmamaktadır. Gelecekte bu konuda

yapılacak nitel çalışmaların öğrencilerin siber zorbalık ile ilgili bireysel yaşantılarını daha derinden incelenmesine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

3. Bu çalışmada öğrencilerin siber zorbalık davranışlarını uygulama ve maruz kalma yaygınlığı cinsiyet açısından ele alınmıştır. Yaş, sınıf, sosyo-ekonomik düzey gibi farklı değişkenler ele alınarak yapılacak olan çalışmalar, siber zorba ya da siber kurban olma durumunu etkileyen etmenleri belirleme açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.
4. Öğrencilere, öğretmenlere ve velilere siber zorbalık hakkında doğru ve kapsamlı bilgiler verilmelidir. Öğrencilere siber zorbalık davranışları ile karşılaştıklarında nasıl baş edeceklerine dair bilinçlendirme çalışmaları yapılmalı ve zorbalıkla karşılaştıklarında yetişkinlere söylemeleri için cesaretlendirilmelidirler.
5. Velilere yönelik olarak yapılacak olan çalışmalarda çocukların teknoloji kullanımlarını denetleyebilmeleri için neler yapmaları gerektiği konusunda bilgilendirilmeleri büyük önem taşımaktadır.
6. Siber zorba ve siber kurbanların oranı düşünüldüğünde sorumlu internet ve cep telefonu kullanımı konusunda çocuk ve gençlerimizin eğitilmesi, yetişkinlerin ve öğretmenlerin de güvenli internet kullanımı konusunda en az çocuklar kadar bilgili olmaları çocuk ve gençlere süpervizyon sağlamaları açısından önemlidir. Bu noktadan hareketle öğrencilere, ailelere ve öğretmenlere bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı konusunda sorumluluk duygusu ve etiksel anlayış kazandırmak için bilgilendirme çalışmalarının yapılması siber zorbalığı önlemede faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Aftab, P. (2005). *Parenting Online*. <http://wiredkids.org/resources/documents/pdf/parentingonline.pdf>, Erişim: 11.02.2010.
- Aksüt, M., Özer, İ., Gündüz, A. ve Kaşıkçı, P. (2008). İlköğretim öğrencilerinin internetten yararlanmalarına ilişkin anne-baba tutumlarının değerlendirilmesi. *Akademik Bilişim '08*, 30 Ocak-1 Şubat, Çanakkale18 Mart Üniversitesi.
- Anderson, T. ve Sturm, B. (2007). Cyberbullying from playground to computer. *Young Adult Library Services*, 5(2), 24–27.
- Arıcak, O. T, Siyahhan, S., Uzunhasanoğlu, A., Sarıbeyoğlu, S., Çıplak, S., Yılmaz, N. ve diğerleri. (2008). Cyberbullying among turkish adolescents. *Cyberpsychology and Behavior*, 11(3), 253-261.
- Arıcak, O. T. (2009). Psychiatric symptomatology as a predictor of cyberbullying among university students. *Eurasian Journal of Educational Research*, 34, 167-184.
- Arıman, F. (2007). *İlköğretim 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Zorbalık Eğilimleri ile Okul İklimi Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bargh, J. A. ve McKenna, K. Y. A. (2004). The internet and social life. *Annual Review of Psychology*, 55, 573-590.
- Bauman, S. (2007). Cyberbullying: a Virtual Menace. *National Coalition Against Bullying National Conference*, 2-4 Kasım, Melbourne.

- Beebe, T. J., Asche, S. E., Harrison, P. A., ve Quinlan, K. B. (2004). Heightened vulnerability and increased risk-taking among adolescent chat room users: Results from a statewide school survey. *Journal of Adolescent Health, 35*, 116-123.
- Belsey, B. (2006). *Cyberbullying: An Emerging Threat to the Always On Generation*. <http://www.cyberbullying.ca>, Erişim: 27.04.2009.
- Beran, T. ve Li, Q. (2005). Cyber-Harassment: a study of a new method for an old behavior. *Journal of Educational Computing Research, 32*, 265-277.
- Beran, T. ve Li, Q. (2007). The relationship between cyberbullying and school bullying. *Journal of Student Wellbeing, 1*(2), 15-33.
- Berrier, T. (2007). *Sixth-, Seventh-, and Eighth-Grade Students' Experiences With the Internet and Their Internet Safety Knowledge*. Doctoral Thesis, East Tennessee State University, Tennessee, USA.
- Berson, I.R. ve Berson, M.J. (2002). Evolving a Community Initiative to Protect Children in Cyberspace. Final Report. University of South Florida.
- Bilgiç, E. (2007). *İlköğretim Birinci Kademedeki Görülen Zorba Davranışlarının Sınıf Değişkenleri ve Atmosferi Algılamalarına Göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Brown, K., Jackson, M., ve Cassidy, W. (2006). Cyber-bullying: Developing a policy to direct responses that are equitable and effective in addressing this special form of bullying. *Canadian Journal of Educational Administration and Policy, 57*, http://umanitoba.ca/publications/cjeap/articles/brown_jackson_cassidy.html, Erişim: 11.12.2009.

- Campbell, M. A. (2005). Cyber-bullying: An old problem in a new guise? *Australian Journal of Guidance and Counseling*, 15, 68-76.
- Çayırdağ, N. (2006). *İlköğretim 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Okul Kültürünü Algılayışları ile Zorbalık Eğilimleri ve Zorbalıkla Başetme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erdur-Baker, Ö., Yerin-Güneri, O. ve Akbaba-Altun, S. (2006). Bilgi ve iletişim teknolojileri çocukları ve gençleri nasıl etkiliyor? *Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik şiddet ve Alınabilecek Tedbirler*. 28-31 Mart. İstanbul: Unicef, 202-210.
- Erdur-Baker, Ö. ve Kavşut, F. (2007). Cyber bullying: a new face of peer bullying. *Eurasian Journal of Educational Research*, 27, 31-42.
- Erdur-Baker, Ö. (2010). Cyber bullying and its correlation to traditional bullying, gender and frequent and risky usage of internet mediated communication tools. *New Media and Society*, 12(1), 109-125.
- Grinter, R. E. ve Palen, L. (2002). Instant messaging in teen life. *Computer Supported Cooperative Work Conference*, 16-20 Kasım, New Orleans, LA.
- Hawker, D. S., ve Boulton, M. J. (2000). Twenty years' research on peer victimization and psychosocial maladjustment: a meta-analysis review of cross-sectional studies. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 41, 441-455.
- Hinduja, S. ve Patchin, J. W. (2005). *Research Summary: Cyberbullying Victimization. Preliminary Findings From An Online Survey Of Internet-Using Adolescents*. <http://cyberbullying.us>, Erişim: 15.04.2009.

- Hinduja, S. ve Patchin, J. W. (2006). *Cyberbullying Emotional And Psychological Consequences*.http://www.cyberbullying.us/cyberbullying_emotional_consequences.pdf, Erişim: 15.04.2009.
- İlhan-Alper, S. (2008). *İlköğretimde Zorbalık*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Kapçı, E. G. (2004). İlköğretim öğrencilerinin zorbalığa maruz kalma türünün ve sıklığının depresyon, kaygı ve benlik saygısıyla ilişkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 1-13.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (18. Baskı). Ankara: Nobel yayın
- Kartal, H. ve Bilgin, A. (2007). İlköğretim öğrencilerine yönelik bir zorbalık karşıtı program uygulaması: okulu zorbalıktan arındırma programı. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3(2), 207-227.
- Keith, S. ve Martin, M. E. (2005). Cyber-bullying: Creating a culture of respect in a cyber world. *Reclaiming Children and Youth*, 13, 224-228.
- King, J., Walpole, C., ve Lamon, K. (2007). Surf and turf wars onlinegrowing implications of internet gang violence. *Journal of Adolescent Health*, 41, 66-68.
- Kowalski, R.M. ve Limber, S.P. (2007). Electronic bullying among middle school students. *Journal of Adolescent Health*, 41, 22-30.
- Li, Q. (2005). *New Bottle But Old Wine: A Research of Cyber Bullying in Schools. Computers in Human Behavior*. www.elsevier.com/locate/comphumbeh, Erişim: 27.04.2009.
- Li, Q. (2005a). Cyberbullying in schools: Nature and extent of Canadian adolescents' experience. *Annual Conference of AERA*, Nisan 2005, Montreal.

- Li, Q. (2006). Cyberbullying in schools a research of gender differences. *School Psychology International*, 27(2), 157–170.
- Mason, K. L. (2008). Cyberbullying: A preliminary assessment for school personel. *Psychology in the Schools*, 45, 323-348.
- MEB (2009). *MEB-İnternete Erişim Projesi*. http://www.meb.gov.tr/ADSL/adsl_index.html, Erişim:14.03.2010.
- Munro, K. (2002). *Conflict In Cyberspace: How To Resolve Conflict Online. The Psychology Of Cyberspace*. <http://users.rider.edu/~suler/psycyber/conflict.html>, Erişim:10.01.2010.
- Mynard, H. ve Joseph, S. (2000). Development of the multidimensional peer victimization scale. *Aggressive Behavior*, 26, 169-178.
- NCH (2002). *NCH National Survey 2002, Bullying*. www.nch.org.uk, Erişim:15.01.2010.
- NCH ve Tesco Mobile (2005). *Putting U in the Picture-Mobile Bullying Survey of 2005*. www.filemaker.co.uk/educationcentre/.../Mobile_bullying_report.pdf, Erişim:27.04.2009.
- Olweus, D. (1994). Annotation-Bullying at school: Basic facts and effects of school based intervention program. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 35, 1171-1190.
- Patchin, J.W. ve Hinduja, S. (2006). Bullies move beyond the schoolyard: A preliminary look at cyber bullying. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 4(2), 148–169.

- Piskin, M. (2002). Okul zorbalığı: Tanımı, türleri, ilişkili olduğu faktörler ve alınabilecek önlemler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2, 531-562.
- Satan, A. (2006). *İlköğretim İkinci Kademedeki Okuyan Öğrencilerin Zorbalık Davranış Eğilimleri İle Bazı Değişkenler Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Shariff, S. (2005). Cyber-dilemmas in the new millennium: School obligations to provide student safety in a virtual school environment. *McGill Journal of Education*, 40(3), 467-487.
- Slonje, R. ve Smith, P. K. (2008). Cyberbullying: Another main type of bullying? *Scandinavian Journal of Psychology*, 49, 147-154.
- Smith, P., Mahdavi, J., Carvalho, M., ve Tippett, N. (2006). *An Investigation Into Cyberbullying, Its Forms, Awareness And Impact, And The Relationship Between Age And Gender In Cyberbullying*. <http://www.antibullyingalliance.org/ResearchEvaluationTeamResearchReport.htm>, Erişim: 03.02.2010.
- Smith, P., Mandavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., ve Tippett, N. (2008). Cyberbullying.: its nature and impact in secondary school pupils. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49, 376-385.
- Strom, P. ve Strom, R. (2004). *Bullied by a mouse*. <http://www.childresearch.net/resource/research/2004/members35.htm>, Erişim: 01.12.2009.
- Strom, P. ve Strom, R. (2005). When teens turn cyberbullies. *The Education Digest*, 71 (4), 35-41.

- Stys, Y. (2004). *Beyond The Schoolyard: Examining Electronic Bullying Among Canadian Youth*. Master's Thesis, Carleton University, Ottawa, Ontario.
- Suler, J. (2005). *Adolescents in Cyberspace: The Good, The Bad, And The Ugly*. <http://www-usr.rider.edu/~suler/psycyber/psycyber.html>, Erişim:17.02.2010
- Topçu Ç. ve Erdur-Baker, Ö. (2007). Yüz Yüze Gerçekleştirilen Akran Zorbalığı İle Siber Zorbalık Arasındaki İlişkinin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi. *16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, 456-461, Tokat.
- Topçu, Ç., Erdur-Baker, Ö. ve Çapa Aydın, Y. (2008). Examination of cyberbullying experiences among turkish students from different school types. *CyberPsychology and Behavior*, 11, 644-648.
- Topçu, Ç. (2008). *The Relationship of Cyber Bullying to Empathy, Gender, Traditional Bullying, Internet Use and Adult Monitoring*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tura, G. (2008). *Akran Zorbalığına Maruz Kalmayı Yordayan Özellikler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Vandebosch, H., Van Cleemput, K., Mortelmans, D., ve Walrave, M. (2006). *Cyberbullying Among Youngsters In Flanders*. <http://www.oecd-sbv.net/Templates/Article.aspx?id=379>, Erişim: 11.01.2010.
- Willard, N. (2000). *Choosing Not To Go Down The Not-So-Good Cyberstreets*. <http://csriu.org/onlinedocs/pdf/nwnas.pdf>, Erişim:15.02.2010.

- Willard, N. (2004). *I Can't See You – You Can't See Me: How The Use Of Information And Communication Technologies Can Impact Responsible Behavior*. <http://www.cyberbully.org/docs/disinhibition.pdf>, Erişim:11.01.2010.
- Willard, N. (2005). *Educator's Guide to Cyberbullying and Cyberthreats*. <http://www.cyberbully.org/cyberbully/docs/cbcteducator.pdf>, Erişim:04.02.2009.
- Willard, N. (2007). The authority and responsibility of school officials in responding to cyberbullying. *Journal of Adolescent Health, 41*, 64-65.
- Winter, R. E. ve Leneway, R. J. (2007). *Terror in the Classroom: What Can Be Done? Part 4*. <http://www.schoolcio.com/showArticle.php?articleID=196604866>, Erişim:04.02.2010.
- Ybarra M. L. (2004). Linkages between depressive symptomatology and internet harassment among young regular internet users. *Cyberpsychology and Behavior, 7*(2), 247-257.
- Ybarra, M. L. ve Mitchell, K. J. (2004). Online aggressor/targets, aggressors, and targets: A comparison of associated youth characteristics. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 45*, 1308-1316.
- Ybarra, M. L., Espelage, D. L. ve Mitchell, K. J. (2007). The co-occurrence of internet harassment and unwanted sexual solicitation victimization and perpetration: Associations with psychosocial indicators. *Journal of Adolescent Health, 41*, 31-41.

EKLER

- EK-1:** Kişisel Bilgi Formu
- EK-2:** Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kalma Anketi
- EK-3:** Siber Zorbalık Davranışlarını Uygulama Anketi
- EK-4:** Anket Uygulama İzni

EK-1: Kişisel Bilgi Formu

Sevgili Öğrenciler;

Yapılacak bir araştırma için sizlere bazı sorular verilmiştir. Yapılan çalışmanın geçerli ve güvenilir olması için SİZLERDEN SAMİMİ, İÇTEN YANITLAR VERMENİZ BEKLENMEKTEDİR. ELDE EDİLEN BİLGİLER YALNIZCA BİLİMSEL BİR ÇALIŞMA İÇİN KULLANILACAKTIR. Ad ve Soyadı gibi kimlik bilgilerinizi yazmanıza gerek yoktur. Sorulara vereceğiniz yanıtlarda işaretlemeyi; (X) veya () şeklinde yapınız. Katkılarınız için teşekkür ederim.

ARAŞTIRMACI

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyet : () Kız () Erkek
2. Yaşınız :
3. Sınıf : () 6 () 7 () 8
4. Siz dahil kaç kardeşsiniz?
5. Siz kaçınıcı çocuksunuz?
6. Yaşadığımız Yer:() İl Merkezi () İlçe () Kasaba
7. Baba Mesleği: () Memur () İşçi () Esnaf () Emekli () Diğer
8. Anne Mesleği: () Memur () İşçi () Esnaf () Emekli () Diğer
9. Baba Eğitim Düzeyi:() Okur-yazar () İlkokul() Ortaokul () Lise () Üniversite () Diğer
Değil
10. Anne Eğitim Düzeyi:() Okur-yazar() İlkokul() Ortaokul () Lise () Üniversite () Diğer
Değil
11. Ailenizin Ortalama: () 0-750 () 751-1000 () 1000-1500 () 1500 -2000 () Diğer
Aylık Geliri (TL)

İNTERNET VE CEP TELEFONU KULLANIM BİLGİLERİ

1. Bilgisayarınız var mı?	() Evet	() Hayır		
2. Bilgisayarınız varsa; ne kadar süredir var?	() 1yıldan Az	() 1-2 Yıl	() 2 Yıldan Fazla	
3. İnternet kullanıyor musunuz?	() Evet	() Hayır		
4. Kendinize ait bir e-mail adresiniz var mı?	() Evet	() Hayır		
5. İnterneti hangi amaç için kullanıyorsunuz?	() Ödev	() Oyun	() Sohbet	() Diğer
6. İnterneti ne kadar sıklıkla kullanıyorsunuz?	() Haftada 1 Gün	() Haftada 2-3 Gün	() Haftada 3 Günden Fazla	
7. Günlük internet kullanım süreniz?	() 1 Saatten Az	() 1-2 Saat	() 3-4 Saat	() 4 Saatten Fazla
8. İnternete nereden bağlanıyorsunuz?	() Ev	() Okul	() İnternet Kafe	() Diğer
9. Cep telefonunuz var mı?	() Evet	() Hayır		
10. Cep telefonunuz varsa; ne kadar süredir var?	() 1 Yıldan Az	() 1-2 Yıl	() 2 Yıldan Fazla	
11. Cep telefonunuz varsa; günde kaç mesaj (sms) alıyorsunuz?	Yazınız:			
12. Cep telefonunuz varsa; günde kaç mesaj (sms) gönderiyorsunuz?	Yazınız:			
13. Cep telefonunuzu ne kadar sıklıkla kullanıyorsunuz?	() Günde 1-2 Kez	() Günde 3-4 Kez	() Günde 4'ten Fazla	
14. Cep telefonunuzu hangi amaç için kullanıyorsunuz?	() Haberleşme	() Bilgi Alışverişi	() Diğer	

EK-2: Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kalma Anketi

		EVET	HAYIR	Evet ise; tahmini olarak kaç defa karşılaştınız?
CEP TELEFONU İLE İLGİLİ SORULAR				
1	SMS ile birisinden tehdit edici mesajlar aldınız mı?			
2	SMS ile birisinden utandırıcı mesajlar aldınız mı?			
3	SMS ile birisinden incitici mesajlar aldınız mı?			
4	Kameralı cep telefonu aracılığı ile izniniz alınmadan fotoğrafınız çekilerek internet veya cep telefonu aracılığı ile diğer insanlarla paylaşıldı mı?			
İNTERNET İLE İLGİLİ SORULAR				
5	İnternet ortamında tanıştığınız birisinden zarar gördünüz mü?			
6	İnternette sizin hakkınızda utandırıcı dedikodular yayıldı mı?			
7	İnternette sizin hakkınızda olumsuz söylentiler yayıldı mı?			
8	İnternet ortamında sizin fotomontaj resimleriniz kullanılarak küçük düşürdünüz mü?			
9	e-posta hesabınızın şifresi ele geçirilerek erişiminiz engellendi mi?			
10	e-posta hesabınızın şifresi ele geçirilerek özel mesajlarınıza ulaşıldı mı?			
11	e-posta aracılığı ile sizi tehdit eden mesajlar aldınız mı?			
12	e-posta aracılığı ile sizi kırıcı mesajlar aldınız mı?			
13	e-posta aracılığı ile sizi utandırıcı mesajlar aldınız mı?			
14	Nedensiz yere Messenger'a girişiniz engellendi mi?			
15	Bir başkası kişisel bilgisayarınızdaki bilgileri (dosya, fotoğraf, vb.) izniniz olmadan aldı mı?			
FORUM SİTELERİ İLE İLGİLİ SORULAR				
16	Bir forum sitesinde yazdığınız yorumlarla, bilgilerle alay edildi mi?			
17	Bir forum sitesinde nedensiz yere küçük düşürdünüz mü?			
18	Bir forum sitesinde bir grup ya da birisi tarafından dışlandınız mı, size karşı cephe alındı mı?			
19	Bir forum yetkilisi (moderatör/admin) nedensiz yere sizin üyeliğinizi iptal etti mi?			
CHAT/SOHBET ODALARI İLE İLGİLİ SORULAR				
20	Chat/sohbet odasında tehdit edildiniz mi?			
21	Chat/sohbet odasında hakarete uğradınız mı?			
22	Chat/sohbet odasından atıldınız mı?			
23	Facebook, Myspace gibi arkadaşlık sitelerinde sizi kötileyici/utandırıcı web sayfası veya gruplar oluşturuldu mu?			

24. Bu tür davranışlarla karşı karşıya kaldığınızda sorunu çözmek için ne yaparsınız? Yazınız.

EK-3: Siber Zorbalık Davranışlarını Uygulama Anketi

		EVET	HAYIR	Evet ise; tahmini olarak kaç defa yaptınız?
CEP TELEFONU İLE İLGİLİ SORULAR				
1	SMS ile birisine tehdit edici mesajlar gönderdiniz mi?			
2	SMS ile birisine utandırıcı mesajlar gönderdiniz mi?			
3	SMS ile birisine incitici mesajlar gönderdiniz mi?			
4	Kameralı cep telefonu ile izin almadan birisinin fotoğraflarını çekerek internet veya cep telefonu aracılığı ile diğer insanlarla paylaştınız mı?			
İNTERNET İLE İLGİLİ SORULAR				
5	İnternet ortamında tanıştığınız birisine zarar verdiniz mi?			
6	İnternette kendinizi başka biri olarak tanıttınız mı?			
7	İnternette cinsiyetinizi farklı göstererek karşı tarafı kandırdınız mı?			
8	İnternette kendinizle ilgili yanlış bilgi verdiniz mi?			
9	İnternette birisi hakkında utandırıcı dedikodular yaydınız mı?			
10	İnternette birisi hakkında olumsuz söylentiler yaydınız mı?			
11	İnternet ortamında birisini fotomontaj resimlerini kullanarak küçük düşürdünüz mü?			
12	Bir başkasının e-posta hesabının şifresini ele geçirerek erişimini engellediniz mi?			
13	Bir başkasının e-posta hesabının şifresini ele geçirerek özel mesajlarına ulaştınız mı?			
14	e-posta aracılığı ile birisine tehdit içeren mesajlar gönderdiniz mi?			
15	e-posta aracılığı ile birisine kırıcı mesajlar gönderdiniz mi?			
16	e-posta aracılığı ile birisine utandırıcı mesajlar gönderdiniz mi?			
17	Messenger'da paylaşılan bilgileri izin almadan başkalarıyla paylaştınız mı?			
18	İzin almadan bir başkasının kişisel bilgisayarındaki bilgileri (dosya, fotoğraf, vb.) aldınız mı?			
19	Bir başkasının internet adını kullanarak başkalarına mesaj gönderdiniz mi?			
20	Web kamerası ile kişisel görüşme yaparken karşınızdakine fark ettirmeden başkalarına izlettirdiniz mi?			
21	Web kamerasını bir program aracılığı ile kullanıcıdan habersiz çalıştırdınız mı?			
FORUM SİTELERİ İLE İLGİLİ SORULAR				
22	Bir forum sitesinde yazılan yorumlarla, bilgilerle alay ettiniz mi?			
23	Bir forum sitesinde birini nedensiz yere küçük düşürdünüz mü?			
24	Bir forum sitesinde grup halinde ya da bireysel olarak birisini dışladınız mı, cephe aldınız mı?			
CHAT/SOHBET ODALARI İLE İLGİLİ SORULAR				
25	Chat/sohbet odasında birisini tehdit ettiniz mi?			
26	Chat/sohbet odasında birisine hakaret ettiniz mi?			
27	Chat/sohbet odasından birisini attınız mı?			
28	Chat/sohbet odasında paylaşılan bir sırrı veya kişisel bilgiyi izin almadan başkalarıyla paylaştınız mı?			
29	Facebook, Myspace gibi arkadaşlık sitelerinde birini kötüleyici/utandırıcı web sayfası veya gruplar oluşturduunuz mu?			

EK-4: Anket Uygulama İzni

T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

12.11.2009

Sayı : B.08.4.MEM.4.42.00.19/48191
Konu : Araştırma izni

SELÇUK ÜNİVERSİTESİNE
(Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi : 15/10/2009 tarihli ve B.30.2.SEL.0.41.00.00-360 / 6997 sayılı yazı

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Berna ÇETİNKAYA' nın " İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinde Siber Zorbalığın Yaygınlığı " konulu araştırmasını uygulama talebi incelenmiştir.

Üniversiteniz tarafından kabul edilen ve onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen araştırmanın, Konya İli Cihanbeyli ilçesi İlköğretim okulları 6-7 ve 8. sınıf öğrencilerine uygulanmasında sakınca görülmemektedir. Ayrıca araştırmacıların talepleri halinde anket uygulamaları ilgili birim tarafından elektronik ortamda yapılarak sonuçları alınabilecektir.

Araştırmada Müdürlüğümüz tarafından onaylanarak gönderilen nüshalar kullanılacak olup sonucun CD ortamında iki nüsha olarak Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve adı geçene tebliğini rica ederim.

EK:
1- Anket ve bilgi formu (3 sayfa)

Kemal KARADAĞ
Vali a.
Vali Yardımcısı

SR- Harmanhan
12-11-2009

Abdülaziz Mah. Atatürk Cad. 42040 Meram/KONYA
Tel:0332 353 30 50 Faks:0332 351 59 40
Web : <http://konya.meb.gov.tr>
E-Posta : konyamem@meb.gov.tr

Strateji :
Bilgi: Murat HALİM
0332 353 30 50 (1186)
istatistik42@meb.gov.tr

Özgeçmiş

	T.C. SELÇUK ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü	

Adı Soyadı:	BERNA ÇETİNKAYA			
Doğum Yeri:	AYDIN/SÖKE			
Doğum Tarihi:	08/12/1982			
Medeni Durumu:	BEKAR			
Öğrenim Durumu				
Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Sadullah Kuşadası İlkokulu		Aydın/Söke	1988-1993
Ortaöğretim	Yavuz Selim Ortaokulu		Aydın/Söke	1993-1996
Lise	İzmir Özel Türk Lisesi		İzmir	1996-1999
Lisans	Ege Üniversitesi	Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik	İzmir	1999-2004
Yüksek Lisans	Selçuk Üniversitesi	Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik	Konya	2007-2010
İş Deneyimi:	- 07.2007-Halen Milli Eğitim Bakanlığı/ Yeniceoba Atatürk İlköğretim Okulu Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen - 12.2006-06.2007 Milli Eğitim Bakanlığı/ Beyşehir Rehberlik ve Araştırma Merkezi Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen - 09.2004-06.2007 Milli Eğitim Bakanlığı/ Doğanbey İlköğretim Okulu Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen - 01.2004-07.2004 İZMİR ÖZEL ÇANKAYA DERSHANESİ Rehber Öğretmen (Stajyer) - 03.2003-10.2003 EGE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ/ İNSAN KAYNAKLARI Ş. M./ İnsan Kaynakları (Stajyer)			
Aldığı Ödüller:	Teşekkür Belgesi (MEB 2005) Teşekkür Belgesi (MEB 2007)			
Hakkımda bilgi almak için önerebileceğim şahıslar:				
Tel:				
E-Posta:	berna.cetinkaya@hotmail.com			
Adres	Yeniceoba Atatürk İlköğretim Okulu Cihanbeyli/KONYA			